

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО І ФІНАНСОВОГО ПРАВА

**О.С. Койчева, П.П. Латковський, А.В. Марущак,
В.Г. Залужний О.М. Стець**

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня в Національному університеті «Одеська юридична
академія»

Автори:

Койчева О.С. – к.ю.н., доцент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Латковський П.П. – к.ю.н., доцента кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права Чернівецького інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Марущак А.В. – к.ю.н., доцента кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права Чернівецького інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

В.Г. Залужний – к.ю.н., в.о. декана Криворізького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».

О.М. Стець – к.ю.н., помічник декана Криворізького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».

Рекомендовано до друку

**Навчально-методичною радою Національного університету
«Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 26 грудня 2019 року).**

Рецензенти:

Н.Е. Златіна – к.ю.н., доцент кафедри права факультет економіки і права Київського національного лінгвістичного університету.

Ю.І. Аністратенко – д.ю.н., доцент, професор кафедри фінансового права, Університету державної фіскальної служби України.

Фінансовий менеджмент: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / О.С. Койчева, П.П. Латковський, А.В. Марущак, В.Г. Залужний О.М. Стець. 2019. 60 с.

О.С. Койчева, П.П. Латковський, А.В. Марущак,
В.Г. Залужний О.М. Стець, 2019

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Теми лекційних занять	6
Плани практичних занять	27
Завдання для самостійної роботи	30
Питання для підсумкового контролю.....	36
Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.....	39
Шкала оцінювання	39
Перелік необхідної літератури.....	40
Додаток 1. Тестові завдання.....	46

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є фінансові ресурси та інвестиційні кошти підприємства з метою пошуку заходів їх ефективного використання. При прийнятті рішень у зазначеній галузі необхідно приділити увагу на вивчення альтернативних можливостей та аналіз кожної з них, її вплив на оцінку загальної вартості капіталу фірми. Досліджується значення встановлення найдоцільніших співвідношень між фінансуванням бізнесу за допомогою позик і продажу цінних паперів, а також проведення оптимальної дивідентної політики. Розглядаються питання довгострокового планування, використання нових фінансових важелів, розуміння механізму міжнародних фінансів та їх вплив на сучасний стан фінансового менеджменту на підприємствах України.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» полягає у формуванні серед здобувачів вищої освіти комплексного знання щодо предмету курсу, наданні уявлення про теоретичні засади фінансового менеджменту, його сутність, зміст, особливості реалізації основних його функцій, наданні фундаментальних знань про керування фінансовою діяльністю, яка впливає на всі аспекти бізнесу.

Виходячи із мети вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» та відповідно до вимог профілю освітньо-професійної програми, здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

вирішувати задачі, надані до теми практичних занять, виконувати завдання із самостійної роботи, досліджувати історію становлення фінансового-правових норм України та порівнювати їх з фінансовим законодавством іноземних держав;

застосувати сучасні інформаційні технології та інформаційні ресурси у галузях публічного права та фінансової діяльності для розв'язання практичних задач;

впроваджувати сучасні методи юриспруденції у правотворчу й правозастосовчу діяльність державних та недержавних органів;

оцінювати та аналізувати конкретні правові ситуації та приймати обґрунтовані рішення;

уникати конфлікту інтересів, вирішувати проблеми, пов'язані з дотриманням балансу публічно-правових і приватно-правових інтересів у професійній діяльності;

демонструвати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для абстрактного мислення та впровадження інноваційної практики.

Рівень вищої освіти	Форма навчання	Тип	Курс	Семест р	Обсяг кредитів /год
---------------------	----------------	-----	------	-------------	------------------------

другий (магістерський) рівень	Денна	ДВВ	1	2	4/120
-------------------------------------	-------	-----	---	---	-------

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вид навантаження	год
Кількість кредитів/год	4/120
Усього годин аудиторної роботи, у т.ч.:	56
лекційні заняття	26
практичні заняття	30
Усього годин самостійної роботи, у т.ч.:	64
Залік	-
Екзамен	+

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Фінансовий менеджмент: теоретичні засади

1. Сутність фінансового менеджменту. Етапи розвитку та становлення науки «Фінансовий менеджмент».
2. Мета, задачі та функції фінансового менеджменту.
3. Менеджмент у публічній та приватній сфері: спільне та відмінне.
4. Еволюція ролі фінансового менеджменту, чинники, що її обумовили. Основні вимоги до сучасного фінансового менеджера.

Основний зміст

Фінансовий менеджмент або управління фінансами, полягає в діях з придбання, фінансування і управління активами, спрямованих на реалізацію певної мети. Таким чином, управлінські рішення фінансового менеджменту можна віднести до наступних трьох основних операцій з активами: інвестиції, фінансування і управління ними.

Однією з ключових підсистем загальної системи управління підприємством є фінансовий менеджмент як наука, присвячена методології та техніці управління фінансами, спрямована на досягнення стратегічних і тактичних цілей. Фінансовий менеджмент розглядають також як вид професійної діяльності з управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, тобто іншими словами фінансовий менеджмент - це система принципів і методів, розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням і розподілом, а також з використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обороту його грошових коштів. В цю систему входять:

- розроблення і реалізація фінансової політики підприємства;
- інформаційне забезпечення (складання та аналіз фінансової звітності підприємства);
- оцінка інвестиційних проектів і формування «портфеля» інвестицій;
- поточне фінансове планування та контроль.

Становлення фінансового менеджменту як самостійної наукової дисципліни було обумовлено необхідністю, у зв'язку з розширенням фінансових відносин, і можливістю, обумовленої теоретичним доробком у суміжних науках.

Головною **метою** фінансового менеджменту є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді, раціональне використання ресурсів для створення ринкової вартості, здатної покрити всі витрати, пов'язані з використанням ресурсів, і забезпечити прийнятний рівень доходів на умовах, адекватних ризику вкладників капіталу. Ця мета отримує конкретний вираз в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства, що реалізує кінцеві фінансові інтереси його власників.

До завдань фінансового менеджменту можна віднести наступні: забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів згідно з задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді; забезпечення найбільш ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів у розрізі основних напрямків діяльності підприємства; оптимізація грошового обігу; забезпечення максимізації прибутку підприємства з найменшим рівнем фінансового ризику; забезпечення мінімізації рівня фінансового ризику при очікуваному рівні прибутку; забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку.

Фінансовий менеджмент включає:

1) Управління активами:

- а) управління оборотними активами;
- б) управління необоротними активами.

2) Управління капіталом

- а) формування фінансової структури капіталу;
- б) управління формуванням власних фінансових ресурсів;
- в) управління залученням позикових фінансових ресурсів.

3) Управління інвестиціями.

4) Управління грошовими потоками.

5) Управління фінансовими ризиками та запобігання банкрутству

Еволюція становлення та розвитку фінансового менеджменту			
I етап (1890-1930 рр.)	II етап (1931-1950 рр.)	III етап (1951-1980 рр.)	IV сучасний етап (з 1981 р. і по теперішній час)
Виявлення джерел та форм залучення капіталу у процесі створення нових фірм і компаній	Формування системи методів поглибленої діагностики та критеріїв інтегральної оцінки фінансового стану підприємства	Теоретичне обґрунтування головної мети фінансової діяльності підприємства (відповідно до принципів фінансового менеджменту) та визначення його місця у загальній стратегії розвитку підприємства	Інтеграція теоретичних висновків різних наукових шкіл (американської, європейської, японської та ін.) щодо основних концептуальних підходів до управління підприємством
Вивчення можливостей зростання фінансових ресурсів у	Визначення основних напрямів виходу підприємства із	Поглиблення методологічних підходів та методичного апарату оцінки	Обґрунтування принципів та моделей фінансового забезпечення

процесі розширення бізнесу за рахунок таких зовнішніх джерел, як емісія акцій та облігацій; формування організаційно-економічних основ емісійної діяльності компаній	фінансової кризи, а також форм та методів регулювання процедур санації та банкрутства. На цьому етапі було сформовано основи антикризового фінансового управління підприємством	реальної ринкової вартості (інвестиційної привабливості) різних видів фінансових інструментів інвестування	сталого зростання підприємства
Розгляд фінансових аспектів та форм об'єднання окремих компаній	Уніфікацію основних інструментів фінансового інвестування, умов та правил їх емісії	Виявлення умов ефективного формування портфеля фінансових інвестицій	Удосконалення системи методів фундаментального аналізу кон'юнктури фінансового ринку з урахуванням специфіки функціонування окремих їх видів та сегментів
Формування системи рейтингової оцінки облігацій та інших боргових зобов'язань, а пізніше й акцій	Уніфікацію правил та норм поведінки господарюючих суб'єктів на різних організаційно-фінансових ринках	Формування умов рівного доступу до інформації для всіх учасників фінансового ринку, забезпечення його прозорості	Активна розробка нових фінансових інструментів та фінансових технологій у сфері управління фінансами підприємств; формування нового напряму фінансової науки – фінансової інженерії
Розробка системи основних індикаторів	Формування методів та показників оцінки реальної	Формування теоретичних основ дивідендної політики компанії	Поглиблення методів оцінки інвестиційної привабливості

стану динаміки кон'юнктури фінансового ринку і	вартості основних фінансових інструментів інвестування	щодо забезпечення зростання ринкової вартості її	окремих фінансових активів, у першу чергу, виробничих цінних паперів
--	--	--	--

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

1. Фінанси в організаційній структурі підприємства.
2. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
3. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
4. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.

Основний зміст

Фінансова структура – це організація центрів фінансової відповідальності, яка визначає їх підпорядкованість, повноваження, відповідальність та призначена для управління вартістю діяльності підприємства.

Для управління процесом досягнення цілей створюється фінансова структура через неї підприємство здійснює керівництво центрами фінансової відповідальності (ЦФВ). Фінансова структура є свого роду «комбінацією» організаційної структури і відповідальності за результати діяльності. Отже, базою фінансової структури служить організаційна структура, яка зазнає таких перетворень:

1) кожний підрозділ «діагностується» за критерієм фінансової відповідальності, тобто за видом фінансового показника (дохід/витрати/маржинальний дохід/прибуток/рентабельність), які він здатний контролювати в процесі своєї діяльності, і йому присвоюється статут відповідного ЦФВ;

2) фінансова структура формується з ЦФВ, які, подібно підрозділам у організаційній структурі, погоджуються в певну ієрархію.

Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх структурних служб та підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень щодо окремих напрямків його фінансової діяльності і несуть відповідальність за результати цих рішень.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту є функціональним комплексом, що забезпечує процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування й підготовки раціональних управлінських рішень з усіх аспектів фінансової діяльності підприємства. Її зміст і глибина визначаються галузевими особливостями діяльності

підприємства, організаційно-правовою формою тощо. Показники цієї системи формуються із зовнішніх та внутрішніх джерел.

Для вирішення конкретних завдань фінансового менеджменту застосовується ряд спеціальних систем і методів аналізу результатів фінансової діяльності. Розрізняють наступні основні системи фінансового аналізу:

- Горизонтальний аналіз (дослідження динаміки показників звітного періоду з показниками попереднього періоду, з показниками аналогічного періоду минулого року, за попередні періоди);
- Вертикальний аналіз (структурний аналіз активів, капіталу грошових потоків);
- Порівняльний аналіз (порівняння із середньогалузевими фінансовими показниками, з показниками конкурентів, показниками внутрішніх структурних одиниць підприємства);
- Аналіз фінансових коефіцієнтів (аналіз фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності активу, капіталу, рентабельності);
- Інтегральний аналіз (система інтегрального аналізу за моделлю Дюпона, система SWOT-аналізу фінансової діяльності, об'єктно-орієнтована система інтегрального фінансового аналізу, портфельний аналіз).

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

- 1 Поняття грошового потоку як категорії фінансового менеджменту.
2. Обумовленість управління грошовими потоками та принципи її здійснення.
3. Класифікація грошових потоків та їх характеристика.
4. Основні показники кількісної оцінки грошових потоків суб'єкта господарювання.
5. Механізм оптимізації грошових потоків на підприємстві, оцінка їх ефективності

Основний зміст

Грошовий потік підприємства – це рух коштів при здійсненні господарських операцій, тобто процес отримання та витрачання грошей у безготівковій чи готівковій формах. Відповідно, в результаті виконання господарських операцій, які потребують отримання (припливу) грошей, формуються вхідні (позитивні) грошові потоки. А в результаті господарських операцій, які потребують витрачання (відтоку) грошей, формуються вихідні (негативні) грошові потоки. Різниця між сумою припливу і відтоку коштів за певний період називається чистим грошовим потоком.

Основна мета управління грошовими потоками полягає у забезпеченні фінансової рівноваги шляхом балансування обсягів надходження та витрат коштів і їх синхронізації у часі.

Ефективне управління грошовими потоками забезпечує не лише фінансову рівновагу в процесі розвитку підприємства, а й сприяє підвищенню ритмічності операційної діяльності, скороченню потреб підприємства у позиковому капіталі, забезпеченню прискорення оборотності капіталу, зниженню ризику неплатоспроможності підприємства.

Вхідні та вихідні грошові потоки для потреб управління розподіляють між видами діяльності підприємства, серед яких виокремлюють: а) грошовий потік від операційної діяльності; б) грошовий потік від інвестиційної діяльності; в) грошовий потік від фінансової діяльності.

В Україні використовується непрямий метод розрахунку чистого операційного грошового потоку при складанні публічної фінансової звітності. Непрямий метод передбачає, що вихідною величиною є фінансовий результат від операційної діяльності. Розрахунок виконується у зворотному порівняно з прямим методом порядку. Здійснюється певне коригування абсолютної величини прибутку підприємства від операційної діяльності до оподаткування.

Основним елементом формування сукупного чистого грошового потоку підприємства має бути чистий грошовий потік від операційної діяльності, тому рівень управління грошовими потоками підприємства визнається прийнятним лише за позитивного значення чистого руху коштів від операційної діяльності. У процесі аналізу порівнюється приплив і відтік коштів за звітний період. Стійке перевищення припливу коштів над відтоком (позитивний чистий грошовий потік) свідчить про надійний фінансовий стан підприємства. Різкі коливання чи перевищення відтоку коштів над припливом означають нестійкість фінансового положення.

Впровадження контролінгу грошових потоків як координуючої системи, що забезпечує взаємозв'язок між обліком, аналізом, плануванням і внутрішнім контролем грошових потоків, сприяє підвищенню ефективності усього процесу управління господарською діяльністю підприємства.

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

1. Необхідність і сутність визначення вартості грошей у часі.
2. Визначення майбутньої вартості грошей.
3. Визначення поточної (теперішньої) вартості грошей.
4. Визначення вартості ануїтетів.

Основний зміст

Концепція вартості грошей у часі полягає в тому, що вартість грошей з плином часу змінюється з урахуванням норми прибутку на фінансовому ринку, в якості якої звичайно виступає норма позичкового відсотка (чи просто проценту). Процент – сума доходу від надання капіталу у борг чи плата за використання позичкового капіталу у всіх його формах. Відповідно

до цієї концепції одна і та ж сума грошей у різні періоди часу має різну вартість. Ця вартість тепер завжди вища, ніж у майбутньому періоді.

Концепція вартості грошей у часі відіграє основну роль у практиці обчислень. Вона визначає необхідність обліку фактора часу у процесі виконання довгострокових фінансових операцій шляхом оцінки і порівняння вартості грошей на початок фінансування з вартістю при їх поверненні у вигляді майбутнього прибутку, амортизаційних відрахувань, основної суми боргу тощо.

Основними причинами втрати вартості грошей є:

1) Рівень інфляції. Інфляція – тенденція до зростання цін протягом певного періоду часу.

2) Ризик – можливість того, що кредит не буде повернено, незважаючи на обіцянки це зробити.

3) Часова перевага споживачів – мати витрати на блага у теперішньому часі, ніж робити це в майбутньому.

4) Можливість отримання прибутку – доходи, одержані в економіці та інвестиції, вкладені у виробничі запаси.

Компаундирування є однією з груп завдань, щодо визначення зміни вартості грошей у часі.

Компаундирування – визначення майбутньої вартості грошей. Просте компаундирування – визначення майбутньої вартості грошей вкладених одночасно на певний термін під певний процент.

Дисконтування – визначення поточної (теперішньої вартості грошей). Дисконтування поділяється на визначення поточної вартості грошей отриманих у майбутньому одночасно (просте дисконтування) та отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу.

Часто фінансові операції передбачають ту чи іншу періодичність платежів, за яких суми грошей неодноразово переміщуються між сторонами угоди, тобто доводиться мати справу з потоками однієї чи зустрічних платежів. Внески (виплати) однакових сум через рівні проміжки часу протягом визначеного періоду називаються фінансовою рентою чи ануїтетом. Якщо період виплати ануїтету необмежений, такий ануїтет називають безстроковим або довічним (чи довічною фінансовою рентою). Обчислюють нарощену (майбутню) і теперішню вартість ануїтету.

Ануїтет – рівномірні платежі чи надходження грошей через однакові інтервали часу при використанні однакової відсоткової ставки. Представлення послідовності грошових потоків у виді ануїтету суттєво спрощує процес нарощування (дисконтування) вартості, дає можливість використати набір спрощених формул зі стандартними знаннями окремих спеціальних показників.

Компаундирування ануїтетів – визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний відсоток (звичайна рента, вексельна рента).

За високого рівня інфляції гроші швидко знецінюються, що треба враховувати при здійсненні фінансових операцій. Інфляція характеризується такими показниками, як рівень (темп) інфляції та індекс інфляції.

Тема 5. Управління прибутком

1. Інформаційно-методологічне забезпечення управління прибутком.
2. Цінова політика підприємства та її вплив на формування доходів.
3. Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Аналіз беззбитковості.
4. Управління затратами підприємства.
5. Основні методи і технології планування та прогнозування прибутку підприємства.

Основний зміст

Функціонально-організаційна модель управління фінансами суб'єкта господарювання – фінансовий менеджмент – спрямована на забезпечення стабільності його фінансово-господарської діяльності та підтримання конкурентоспроможності у короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Визначаючи поняття управління прибутком, необхідно чітко усвідомлювати, що прибуток не є безпосереднім об'єктом управління, оскільки його абсолютна величина є результуючим показником і безпосередньо залежить від зміни абсолютних величини інших фінансових показників господарської діяльності суб'єкта господарювання – доходів та витрат суб'єкта.

Це можливо досягти, перш за все, за рахунок забезпечення прийнятної та стабільної рівня самофінансування потреби підприємства у капіталі для фінансування операційної та інвестиційної діяльності. Зважаючи на те, що основним джерелом самофінансування підприємств є прибуток, важливим напрямком фінансового менеджменту залишається управління прибутком.

У свою чергу, ефективність та результативність моделі управління прибутку суб'єкта господарювання залежить від рівня адекватності інформаційно-методологічного забезпечення такої моделі, під яким необхідно розуміти сукупність інформаційних каналів отримання, первинного зведення, увільнення та обробки фінансової інформації з метою покриття потреб планування та контролінгу процесу формування, розподілу та споживання прибутку суб'єкта господарювання як інтегрального показника ефективності його підприємницької діяльності.

Модель управління прибутком підприємства складається з трьох взаємопов'язаних функціонально-організаційних блоків, а саме:

- 1) управління доходами;
- 2) управління витратами;

3) управління розподілом прибутку.

Управління формуванням прибутку розпочинається з планування прибутку від реалізації продукції. Існує кілька методів визначення цього показника: на основі попереднього розрахунку планового виторгу і собівартості реалізованої продукції; попереднього розрахунку планового обсягу реалізації та показників «порогу рентабельності» і «запасу фінансової міцності»; запланованого рівня рентабельності реалізації продукції і планового виторгу від реалізації; планування, виходячи з цільового розміру прибутку.

Прибуток залежить від трьох складових – витрат на виробництво і реалізацію продукції, ціни одиниці кожного виду продукції й обсягу реалізації продукції. Як треба впливати на них, щоб збільшити прибуток, визначається у процесі операційного аналізу, який називають аналіз «витрати-обсяг-прибуток» («Costs-Volume-Profit»). Операційний аналіз відображає можливості максимізації прибутку шляхом вибору найвигідніших сполучень змінних витрат на одиницю продукції, умовно постійних витрат, ціни й обсягу реалізації.

Операційний аналіз ґрунтується на поділі витрат на змінні та умовно-постійні. В процесі операційного аналізу визначають:

проміжний фінансовий результат – валову маржу (різниця між виторгом і змінними витратами), «пори́г рентабельності» (точку беззбитковості), «запас фінансової міцності», а також ефект операційного важеля, який виявляється в тому, що будь-які зміни виторгу від реалізації тягнуть за собою більш сильні зміни прибутку. Сила впливу операційного важеля показує на скільки процентів змінюється прибуток при зміні виторгу на 1 %.

Визначення «порогу рентабельності» (точки беззбитковості) дає змогу проводити гнучку цінову політику, адже після досягнення точки беззбитковості додатковий прибуток приносить реалізація продукції за будь-якою ціною, що перевищує змінні витрати.

До основних завдань фінансових менеджерів при розробці цінової політики належить визначення базової ціни продукції, встановлення динаміки валових витрат залежно від зміни обсягів виробництва продукції, визначення такої ціни і обсягу реалізації певного виду продукції, за яких підприємство може отримати найбільший прибуток.

Щодо пропорцій розподілу чистого прибутку на реінвестування та виплату дивідендів сформувалося два протилежні наукові підходи. З одного боку – це теорія «нарахування дивідендів за залишковим принципом» (розроблена американськими вченими Ф. Модільяні та М. Міллером, звідси скорочена – назва – теорія «ММ»), з другого – так звана теорія «синиці в руці» (розробник – американський учений М. Гордон).

У практиці зарубіжних корпорацій поширена компромісна дивідендна політика, яка має на меті реалізацію інвестиційних можливостей компанії (забезпечення фінансуванням інвестиційних проектів з додатним значенням

NPV), підтримання оптимального співвідношення (з точки зору мінімізації WACC і забезпечення платоспроможності) між позиковим і акціонерним капіталом, підтримання довіри акціонерів виплатою стабільних дивідендів і уникнення необхідності випускати нові акції.

Тема 6. Управління активами

1. Склад і структура активів підприємства, оцінка активів.
2. Зміст і задачі управління оборотними активами.
3. Управління виробничими запасами.
4. Управління дебіторською заборгованістю.
5. Аналіз і управління необоротними активами, основними засобами, нематеріальними активами.

Основний зміст

Активи – ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства і використання яких веде до збільшення економічних вигод у майбутньому. До активів включають усі види майна підприємства: матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, що належать підприємству на певну дату.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» активи підприємства поділяються на необоротні та оборотні активи.

Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними.

Оборотні активи – грошові кошти та їхні еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Фінансові менеджери повинні визначити оптимальний розмір власних оборотних засобів (чистого оборотного капіталу), тому що їхня недостатність веде до втрати ліквідності, а значний надлишок означає неефективне використання оборотного капіталу підприємства.

Використовуючи ту чи іншу політику фінансування оборотних активів, менеджери впливають на розмір чистого оборотного капіталу. Політика фінансування оборотних активів може бути більш чи менш ризикованою з погляду її впливу на показники ліквідності підприємства.

Для ефективного управління оборотними активами необхідно знати постійну і змінну (сезонну) потребу підприємства в оборотних засобах. Постійна потреба складається з мінімально-необхідного розміру засобів у

всіх видах запасів і середнього розміру дебіторської заборгованості. Фінансові менеджери використовують різні методи, за якими можна більш точно чи приблизно визначати постійну потребу в оборотних засобах.

Для підприємств із сезонним характером виробництва необхідно планувати потребу в оборотних засобах із розбивкою по місяцях, для цього зручно використовувати план грошових надходжень і витрат на рік з розбивкою по місяцях (декадах).

Для управління окремими елементами оборотних активів (товарно-матеріальними запасами, дебіторською заборгованістю, коштами) розроблені спеціальні методи і прийоми, що дозволяють підвищити ефективність їх використання.

Політика управління дебіторською заборгованістю – частина загальної політики управління оборотними активами та маркетингової політики підприємства, яка спрямована на розширення обсягу реалізації продукції й оптимізації загального розміру заборгованості та забезпечення її своєчасної інкасації.

Метою управління дебіторською заборгованістю є визначення оптимального її розміру і забезпечення своєчасної інкасації боргу.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, стосовно якої існує невпевненість щодо її погашення боржником.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, стосовно якої існує впевненість щодо її неповернення боржником або для якої минув строк позовної давності.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

1. Сутність капіталу підприємства, його класифікація. Визначення загальної потреби в капіталі.
2. Власний капітал та його формування.
3. Позиковий капітал. Довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання.
4. Структура капіталу, фактори, що на нього впливають.
5. Вартісні капіталу, його вплив на ціну підприємства.

6. Фінансовий леверидж. Ефект фінансового левериджу.

Основний зміст

Капітал підприємства як об'єкт управління розглядається з двох боків. З одного боку, капітал – це вартість (обсяг грошових фондів), що інвестується у виробництво чи фінансові активи з метою отримання прибутку; розмір отриманого прибутку визначає ефективність використання капіталу, його рентабельність, яка вимірюється відношенням прибутку до суми задіяного капіталу (в процентах), тобто відображається процентною ставкою доходу. З другого боку, капітал – це економічний ресурс за придбання і використання якого треба платити, тобто він має певну ціну, яка формується на фінансовому ринку. Вартість (ціна), яку підприємство має платити за залучення коштів інвесторів і кредиторів для фінансування своєї діяльності, вимірюється процентною ставкою (плата за використання капіталу).

Капітал підприємства формується за рахунок внутрішніх і зовнішніх грошових фондів.

Внутрішні фонди створюються за рахунок грошових потоків від операційної діяльності, а також продажу частини активів. Чистий грошовий потік (net cash flow) дорівнює сумі чистого прибутку і амортизації. Частина цих грошей (за вирахуванням сплачених грошима дивідендів) слугує джерелом інвестицій в необоротні та оборотні активи.

Зовнішні грошові фонди залучаються шляхом додаткових внесків у статутний капітал, емісії нових акцій (збільшення власного капіталу), а також у вигляді різних форм позик (емісія облігацій, кредити банків).

Основна роль у фінансовому розвитку підприємства належить внутрішнім джерелам, а додатково залучаються зовнішні.

Ціна капіталу розглядається у фінансовому менеджменті, з одного боку, як процентна ставка, яку потрібно платити інвесторам, що вкладають капітал у підприємство, а з другого боку – як необхідна ставка доходу, яку має отримувати підприємство, щоб покривати витрати по залученню капіталу.

Кожне джерело фінансування має свою ціну. Залучаючи капітал з різних джерел (випуск акцій, облігацій, отримання кредитів тощо), фінансові менеджери намагаються забезпечити зниження середньозваженої ціни капіталу (WACC), тобто середньої плати (у %) за всі джерела фінансування. WACC використовується: а) для оцінювання доцільності капіталовкладень як дисконтна ставка при обчисленні NPV інвестиційних проектів; б) для зіставлення з IRR проектів, проекти з IRR нижче WACC відхиляються; в) для визначення ринкової вартості підприємства методом дохідності як дисконтна ставка.

Показник гранична ціна капіталу використовується при складанні плану капіталовкладень і вказує на ціну кожної одиниці додаткового нового капіталу, який залучає підприємство.

Гранична ціна капіталу починає зростати при певному збільшенні додаткового капіталу. Рішення про додаткові капіталовкладення може прийматись тільки за умови перевищення очікуваної норми прибутку від інвестицій граничної ціни капіталу.

Залучення позикового капіталу в розумних межах викликає позитивний ефект фінансового левериджу (важеля), тобто завдяки використанню позик приріст рентабельності власного капіталу буде більшим, ніж приріст рентабельності активів.

Завдання фінансового менеджера – підтримувати оптимальну структуру капіталу, щоб використовувати позитивний ефект фінансового левериджу, не допускати появи від’ємного ефекту фінансового важеля, не збільшувати ризик втрати фінансової стійкості підприємства.

Фінансовий леверидж – об’єктивний фактор, що виникає з появою позикових коштів в структурі капіталу підприємства і дозволяє йому отримувати додатковий прибуток на власний капітал.

Фінансовий ризик – ризик, притаманний підприємству в умовах залучення позикового капіталу.

Ефект фінансового левериджу (ЕФЛ) – показник, який відображає рівень отримання додаткового прибутку на власний капітал внаслідок використання позикових засобів.

Фінансовий леверидж визначає фінансовий ризик, пов’язаний зі структурою капіталу – чим більше значення цього показника, тим більший ризик неповернення кредитів з відсотками для кредиторів та ризик невиплати дивідендів для акціонерів.

Фінансовий леверидж надає можливість підприємству впливати на зміну чистого прибутку шляхом зміни обсягів і структури власного і позикового капіталу.

Тема 8. Управління інвестиціями

1. Сутність і класифікація інвестицій, їх види. Зміст і завдання управління інвестиціями, інвестиційна політика.
2. Класифікація інвестицій підприємств.
3. Управління капітальними інвестиціями.
4. Оцінка ефективності інвестиційних проектів.
5. Управління джерелами фінансування капітальних інвестицій.
6. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування.

Основний зміст

Підприємства здійснюють інвестиційну діяльність у різних формах і напрямках, які обираються відповідно до обраної інвестиційної політики. Залежно від пріоритетів інвестиційної політики формується відповідний інвестиційний портфель.

Інвестиційний портфель – це сукупність різних інвестиційних інструментів, які забезпечують здійснення стратегії розвитку підприємства, отримання додаткового прибутку, диверсифікацію вкладень капіталу. Інвестиційний портфель може включати наступні види інвестицій:

- капітальні (або реальні) інвестиції в основні засоби, нематеріальні активи і товарно-матеріальні запаси для розвитку й удосконалення операційної діяльності;
- фінансові інвестиції в різні види фінансових активів, які поділяються на прямі та портфельні.

Прямі інвестиції – внесення коштів чи майна в статутний капітал іншого підприємства в обмін на отримання корпоративних прав.

Портфельні інвестиції – придбання різних видів цінних паперів на фінансовому ринку.

За періодом інвестування розрізняють короткострокові та довгострокові інвестиції.

Процес управління капітальними інвестиціями складається з кількох етапів:

- обґрунтування варіантів капіталовкладень і прийняття рішень про фінансування;
- визначення джерел фінансування;
- організація фінансування капітальних вкладень;
- моніторинг інвестиційних проектів;
- організація виходу з проекту в разі потреби;
- визначення фактичної ефективності капітальних вкладень і постаудит.

Прямі фінансові інвестиції (внесення коштів у статутний капітал іншого підприємства) здійснюються підприємствами періодично і найчастіше з метою реалізації певної стратегії економічного розвитку, наприклад, заснування дочірніх підприємств для виробництва нової продукції, створення спільних підприємств за кордоном тощо. Вкладання коштів у статутний капітал інших підприємств може здійснюватися для встановлення контролю за підприємствами-постачальниками сировини, матеріалів, за підприємствами-споживачами продукції (послуг); інколи прямі фінансові інвестиції просто є джерелом додаткових доходів від володіння корпоративними правами.

Портфельні інвестиції для підприємств, що займаються виробничо-господарською діяльністю, є додатковим джерелом доходів, тому можуть складати незначну частку інвестиційного портфеля, а за умов недостатнього розвитку фондового ринку чи фінансової кризи виробничі підприємства взагалі можуть не формувати портфель цінних паперів.

Для оцінювання ефективності інвестиційних проектів використовують кілька формалізованих методів. Вони поділяються на прості – метод облікової (бухгалтерської) норми прибутку, метод розрахунку коефіцієнта ефективності капіталовкладень (ARR), метод окупності капітальних вкладень

(без дисконтування), і більш точні методи, які враховують зміну вартості грошей з часом, – NPV, IRR, окупності капіталовкладень (з дисконтуванням). Формалізовані методи є основою прийняття інвестиційних рішень, але остаточні рішення обов'язково приймаються з урахуванням неформалізованих оцінок.

Інвестиційний портфель являє собою цілеспрямовано сформовану сукупність фінансових інструментів, призначених для здійснення фінансового інвестування відповідно до розробленої інвестиційної політики.

Головною метою формування інвестиційного портфеля є забезпечення реалізації основних напрямків політики фінансового інвестування підприємства шляхом підбору найбільш дохідних і безпечних фінансових інструментів. З обліком сформульованої головної мети будується система конкретних локальних цілей формування інвестиційного портфеля, основними з яких є:

- 1) забезпечення високого рівня формування інвестиційного доходу в поточному періоді;
- 2) забезпечення високих темпів приросту інвестованого капіталу в майбутній довгостроковій перспективі;
- 3) забезпечення мінімізації рівня інвестиційних ризиків, пов'язаних з фінансовим інвестуванням;
- 4) забезпечення необхідної ліквідності інвестиційного портфеля;
- 5) забезпечення максимального ефекту «податкового щита» у процесі фінансового інвестування.

Стосовно інвестиційних ризиків розрізняють три основних типи інвестиційного портфеля – агресивний (спекулятивний) портфель; помірний (компромісний) портфель і консервативний портфель.

Принципи управління інвестиційним портфелем:

- 1) відповідність – інвестиційний портфель повинен відповідати наявним фінансовим ресурсам підприємства;
- 2) забезпеченість і керованість;
- 3) оперативність;
- 4) лімітування;
- 5) ліквідність.

Портфелем фінансових інвестицій можна управляти активно і пасивно. Для активного управління необхідні кваліфіковані фахівці з ринку цінних паперів. Тому часто буває вигідно передати портфель у довірче управління фінансовому посереднику. Процедури управління портфельними інвестиціями піддаються автоматизації. Компаніями-виробниками комп'ютерного програмного забезпечення розробляються програми автоматизованого управління портфелями цінних паперів, які призначені для фінансових і великих нефінансових корпорацій.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

1. Економічна сутність фінансових ризиків і їх класифікація.
2. Визначення рівня ризику і його вплив на фінансовий стан підприємства і його прибутковість.
3. Зміст управління фінансовими ризиками.
4. Методи розрахунку ризиків.
5. Внутрішні механізми нейтралізації ризиків.
6. Страхування як метод нейтралізації впливу фінансових ризиків на діяльність підприємства.

Основний зміст

У широкому розумінні фінансові ризики – це ризики підприємницької діяльності, що характеризуються імовірністю втрат фінансових ресурсів (коштів). У цьому сенсі поняття фінансового ризику тотожне поняттю комерційного (підприємницького) ризику. Поняття «фінансові ризики» також вживається й у більш вузькому сенсі, як частина комерційних ризиків, що пов'язана з імовірністю фінансових втрат у результаті операцій у фінансово-кредитній та біржовій сферах. У цій темі розглядатимуться фінансові ризики в широкому розумінні, як імовірність виникнення збитків чи недоотримання доходів, тобто фінансових втрат порівняно з прогнозованим варіантом у результаті всіх напрямів виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства.

Фінансові ризики підприємства характеризуються великим різноманіттям і з метою здійснення ефективного управління ними класифікуються по багатьох ознаках.

1. По видах: ризик зниження фінансової стійкості (або ризик порушення рівноваги фінансового розвитку) підприємства; ризик неплатоспроможності (або ризик незбалансованої ліквідності) підприємства; інвестиційний ризик (при інвестуванні); інфляційний ризик (вплив знецінення грошової одиниці); процентний ризик (при отриманні банківської позики); валютний ризик (при зміні валютного курсу за операціями зовнішньоекономічної діяльності); депозитний ризик (при відкритті депозиту); кредитний ризик (при отриманні та обслуговуванні кредиту); податковий ризик (при сплаті податків, їх зміні та зміні податкових режимів); структурний ризик (генерується неефективним фінансуванням поточних витрат підприємства, що обумовлює високу питому вагу постійних витрат у загальній їхній сумі); криміногенний ризик (злочинні дії третіх осіб); інші види ризиків.

2. За об'єктом виділяють наступні групи фінансових ризиків: ризик окремої фінансової операції; ризик різних видів фінансової діяльності; ризик фінансової діяльності підприємства в цілому.

3. По сукупності досліджуваних інструментів фінансові ризики підрозділяються на наступні групи: індивідуальний фінансовий ризик; портфельний фінансовий ризик.

4. По комплексності дослідження виділяють наступні групи ризиків: простий фінансовий ризик; складний фінансовий ризик.

5. По джерелах виникнення виділяють наступні групи фінансових ризиків: зовнішній, систематичний або ринковий ризик; внутрішній, несистематичний або специфічний ризик.

6. По фінансових наслідках усі ризики підрозділяються на такі групи: ризик, що спричиняє тільки економічні втрати; ризик, що спричиняє упущену вигоду; ризик, що спричиняє як економічні втрати, так і додаткові доходи.

7. По характері прояву в часі виділяють дві групи фінансових ризиків: постійний фінансовий ризик; тимчасовий фінансовий ризик.

8. За рівнем фінансових утрат ризики підрозділяються на наступні групи: припустимий фінансовий ризик; критичний фінансовий ризик; катастрофічний фінансовий ризик.

9. По можливості передбачення фінансові ризики підрозділяються на наступних двох груп: прогнозований фінансовий ризик; не прогнозований фінансовий ризик.

10. По можливості страхування фінансові ризики підрозділяються також на дві групи: фінансовий ризик, який підлягає страхуванню; фінансовий ризик, який не підлягає страхуванню.

Управління ризиком – це поетапне проведення наступних операцій:

- а) ідентифікація ризику;
- б) кількісне оцінювання рівня ризику;
- в) розроблення стратегії і тактики управління ризиком;
- г) здійснення конкретних процедур управління ризиком.

Для кількісного оцінювання рівня ризику використовують статистичний метод і метод експертних оцінок.

Для вироблення стратегії і тактики управління ризиком, здійснення конкретних заходів щодо його зменшення необхідно, насамперед, визначати прийнятний для підприємства рівень ризику.

Прийнятний рівень ризику – суб'єктивний показник, що менеджери кожного підприємства визначають для себе індивідуально, встановлюючи, який ризик вважати для даного підприємства катастрофічним, який критичним, а який припустимим.

Існує дві основні стратегії управління ризиками:

- 1) пасивний захист;
- 2) активне реагування.

Пасивний захист від ризиків складається з використання різних видів і способів страхування. Можна укладати різні договори страхування зі страховими компаніями, застосовувати процедури хеджування і самострахування.

Стратегія активного реагування включає такі методи, як поділ ризиків, передача ризиків, скорочення ризиків за рахунок здійснення різних технічних

заходів і навчання персоналу, виробнича і фінансова диверсифікація діяльності.

Тема 10. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування

1. Місце фінансового планування і прогнозування в ринковій економіці.
2. Зміст та задачі фінансового планування.
3. Принципи і методи фінансового планування.
4. Порядок розробки фінансового плану.
5. Оперативне фінансове планування.

Основний зміст

Планування діяльності підприємства здійснюється за чотирма найважливішими напрямками – реалізація продукції (робіт, послуг), фінансування, виробництво, закупівлі. Фінансове планування – це розроблення системи фінансових планів (стратегічних, поточних, оперативних), які передбачають забезпечення фінансовими ресурсами програм розвитку підприємства, безперебійне фінансування поточної виробничо-господарської діяльності, збереження фінансової стійкості та підвищення ефективності функціонування підприємства у плановому періоді.

Основні завдання планування фінансів:

- визначення обсягів фінансових ресурсів необхідних для безперебійної поточної виробничо-господарської діяльності і розвитку підприємства, джерел їх формування і напрямів витрачання;
- забезпечення платоспроможності і ліквідності підприємства у плановому періоді;
- підвищення прибутковості за рахунок раціонального розподілу і використання фінансових ресурсів.

Процес фінансового планування складається з кількох етапів: а) прогнозування основних фінансових показників; б) розроблення варіантів проектів фінансових планів; в) вибір найкращого (оптимального) варіанта проекту плану; г) узгодження з керівниками підрозділів і затвердження проекту плану; д) контроль за виконанням фінансових планів.

Початковим етапом планування є прогнозування. Для прогнозування фінансових показників можна застосувати різні методичні підходи, що об'єднуються у три основні групи:

- методи експертних оцінок;
- методи, що ґрунтуються на оцінці причинно-наслідкових зв'язків між показниками;
- методи екстраполяції.

Ключовим показником у плануванні зазвичай є плановий виторг від реалізації продукції (робіт, послуг). Усі інші планові показники

розраховують, виходячи з прогнозу суми виторгу і темпів його зростання. Одним із методів планування, який базується на прогнозуванні виторгу від реалізації і застосовується для розроблення прогнозованих фінансових звітів (балансу і звіту про фінансові результати), є метод процентної залежності від обсягу реалізації. Цей метод передбачає, що зміна обсягу реалізації впливає на величину активів, які повинно мати підприємство. Склавши прогноз виторгу, можна визначити необхідний приріст активів і пасивів, а також визначити потребу в додатковому фінансуванні за рахунок зовнішніх джерел для того, щоб забезпечити прогнозований обсяг реалізації.

Фінансове планування поділяється на стратегічне (довгострокове) і поточне (короткострокове). Відповідно, складаються стратегічні та поточні фінансові плани, які утворюють систему внутрішньофірмового фінансового планування підприємства. Основними об'єктами довгострокового фінансового планування є обсяг капіталовкладень і потреба у фінансових ресурсах. Основним об'єктом поточного фінансового планування є приплив і відтік грошових коштів протягом року з урахуванням календарних термінів надходжень і витрат. Складається план (бюджет) руху грошових коштів – БРГК, який відображає рух реальних грошей і дає змогу контролювати поточну платоспроможність (ліквідність) підприємства.

Узгодженість між основними плановими показниками всіх підрозділів підприємства та поєднання у систему планів збуту, виробництва, постачання і фінансування досягається застосуванням бюджетування. Бюджетування як спеціальна технологія фінансового планування розроблена з метою вдосконалення фінансового управління великих підприємств, які мають багато підрозділів (часто відокремлених територіально – філії, представництва), або є холдинговими структурами (материнська компанія та дочірні підприємства) і не можливо обробити величезні обсяги інформації, узгодити велику кількість показників у процесі планування та контролю за виконанням планів, не застосувавши спеціальне програмне забезпечення і комп'ютерні технології складання планів.

У процесі бюджетування розробляється система бюджетів, яка містить: а) зведений бюджет – складається з трьох основних фінансових бюджетів (доходів і витрат, руху грошових коштів, планового балансу активів і пасивів), а також набору операційних і допоміжних бюджетів; б) функціональні бюджети, тобто бюджети підрозділів (бюджетних центрів).

Застосовують два підходи до розроблення бюджетів: 1) прирісне бюджетування – складання бюджетів на основі фактичних показників попереднього року; 2) бюджетування з «нуля» (ZBB).

Певних загальних стандартів щодо форм і змісту фінансових планів підприємства не існує. Менеджери мають великі можливості щодо творчого підходу, створюючи систему фінансового планування з урахуванням специфічних особливостей діяльності й організаційної структури кожного підприємства і якнайкраще пристосовуючи форми фінансових планів до потреб підвищення ефективності управління підприємством.

Тема 11. Антикризове фінансове управління

1. Поняття банкрутства та його правове забезпечення.
2. Процедура визнання підприємства банкрутом.
3. Методи прогнозування банкрутства: зарубіжний і вітчизняний досвід.
4. Механізм фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства. Санація, її види, механізм проведення.
5. Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур.

Основний зміст

Під кризовим фінансовим станом підприємства розуміється неспроможність підприємства забезпечувати фінансування власної поточної виробничо-господарської діяльності, тобто відсутність коштів для своєчасних розрахунків з постачальниками, підрядниками, працівниками, сплати податків та зборів, здійснення фінансування інших поточних витрат.

Кризовий фінансовий стан підприємства можуть спричинити як зовнішні фактори (не залежать від діяльності підприємства), так і внутрішні (залежать від діяльності підприємства).

Під антикризівим управлінням фінансами слід розуміти таку систему організації фінансової роботи, яка забезпечує попередження, профілактику, усунення кризових явищ, виведення підприємства з кризи. Залежно від показників фінансового стану підприємства можна виокремити два етапи антикризового фінансового управління:

- 1) комплекс профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи;
- 2) систему управлінських рішень та заходів, спрямовану на виведення підприємства з кризи.

Санація – це система фінансово-економічних, виробничотехнічних, організаційно-правових, соціальних заходів, щодо відновлення платоспроможності, ліквідності та прибутковості підприємства. Санація є основним інструментом антикризового фінансового управління, коли потрібно поліпшити фінансовий стан та уникнути банкрутства підприємства.

У процесі планування санаційних заходів основна проблема полягає в надходженні фінансових ресурсів, необхідних для їх здійснення. Фінансування можна здійснювати з внутрішніх джерел, тобто без залучення додаткових фінансових ресурсів, або із залученням додаткових фінансових ресурсів – коштів власників, кредиторів, отримання державної фінансової підтримки.

Основним документом, що визначає цілі, методи, процедуру і терміни здійснення санації підприємства-боржника є план санації.

Санація ґрунтується на операційній, фінансовій реструктуризації та реструктуризації підприємства.

Операційна реструктуризація – це проведення заходів щодо внесення змін до виробничих чи організаційних процесів на підприємстві з метою підвищення рентабельності та конкурентоспроможності його продукції.

Фінансова реструктуризація передбачає відстрочення, розстрочення погашення або прощення боргів, а також інші заходи з поліпшення платоспроможності підприємства.

Реструктуризація підприємства – це здійснення комплексу організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості підприємства, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва та задоволення вимог кредиторів.

Фінансування санації можна здійснювати з внутрішніх джерел, тобто без залучення додаткових фінансових ресурсів, або із залученням додаткових фінансових ресурсів – коштів власників, кредиторів, отримання державної фінансової підтримки.

Ефективність санації визначається таким показником, як співвідношення суми додаткового прибутку та суми витрат на проведення санації. Крім того, основними критеріями оцінювання ефективності санації є зміна показників фінансового стану, насамперед, ліквідності (поточної платоспроможності та фінансової стійкості (довгострокової платоспроможності), а також рентабельності та ділової активності.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Фінансовий менеджмент: теоретичні засади

1. Сутність фінансового менеджменту. Етапи розвитку та становлення науки «Фінансовий менеджмент».
 2. Мета, задачі та функції фінансового менеджменту.
 3. Менеджмент у публічній та приватній сфері: спільне та відмінне.
 4. Еволюція ролі фінансового менеджменту, чинники, що її обумовили.
- Основні вимоги до сучасного фінансового менеджера.

***Література:** 9, 12, 15, 16, 28, 32, 37, 41, 50, 63...*

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

1. Фінанси в організаційній структурі підприємства.
2. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
3. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
4. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю, суб'єктами публічного управління при прийнятті рішень.

***Література:** 68, 70, 71, 72, 73, 74, 81, 82, 85...*

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

1. Поняття грошового потоку як категорії фінансового менеджменту.
2. Обумовленість управління грошовими потоками та принципи її здійснення.
3. Класифікація грошових потоків та їх характеристика.

4. Основні показники кількісної оцінки грошових потоків суб'єкта господарювання.

5. Механізм оптимізації грошових потоків на підприємстві, оцінка їх ефективності.

Література: 9-12, 14, 18, 20, 28, 39, 41, 63, 74...

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

1. Необхідність і сутність визначення вартості грошей у часі.
2. Визначення майбутньої вартості грошей.
3. Визначення поточної (теперішньої) вартості грошей.
4. Визначення вартості ануїтетів.

Література: 9, 23, 29, 31, 35, 41, 56, 70, 93...

Тема 5. Управління прибутком

1. Інформаційно-методологічне забезпечення управління прибутком.
2. Цінова політика підприємства та її вплив на формування доходів.
3. Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Аналіз беззбитковості.
4. Управління затратами підприємства.
5. Основні методи і технології планування та прогнозування прибутку підприємства.

Література: 7, 16, 19, 22, 36, 41, 57, 60, 68, 72, 88...

Тема 6. Управління активами

1. Склад і структура активів підприємства, оцінка активів.
2. Зміст і задачі управління оборотними активами.
3. Управління виробничими запасами.
4. Управління дебіторською заборгованістю.
5. Аналіз і управління необоротними активами, основними засобами, нематеріальними активами.

Література: 9, 17, 34, 41, 63, 78, 80, 82, 87, 89...

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

1. Сутність капіталу підприємства, його класифікація. Визначення загальної потреби в капіталі.
2. Власний капітал та його формування.
3. Позиковий капітал. Довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання.
4. Структура капіталу, фактори, що на нього впливають.

5. Вартісні капіталу, його вплив на ціну підприємства.
6. Фінансовий леверидж. Ефект фінансового левериджу.

Література: 9, 14, 21, 26, 35, 39, 42, 68, 69, 70...

Тема 8. Управління інвестиціями

1. Сутність і класифікація інвестицій, їх види. Зміст і завдання управління інвестиціями, інвестиційна політика.
2. Класифікація інвестицій підприємств.
3. Управління капітальними інвестиціями.
4. Оцінка ефективності інвестиційних проектів.
5. Управління джерелами фінансування капітальних інвестицій.
6. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування.

Література: 1, 2, 6, 8, 14, 16, 22, 27, 61, 63, 68, 72, 84...

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

1. Економічна сутність фінансових ризиків і їх класифікація.
2. Визначення рівня ризику і його вплив на фінансовий стан підприємства і його прибутковість.
3. Зміст управління фінансовими ризиками.
4. Методи розрахунку ризиків.
5. Внутрішні механізми нейтралізації ризиків.
6. Страхування як метод нейтралізації впливу фінансових ризиків на діяльність підприємства.

Література: 9, 26, 31, 40, 68, 69, 71, 74, 84, 88...

Тема 10. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування

1. Місце фінансового планування і прогнозування в ринковій економіці.
2. Зміст та задачі фінансового планування.
3. Принципи і методи фінансового планування.
4. Порядок розробки фінансового плану.
5. Оперативне фінансове планування.

Література: 11, 17, 28, 32, 40, 46, 54, 59, 64, 68, 69...

Тема 11. Антикризове фінансове управління

1. Поняття банкрутства та його правове забезпечення.
2. Процедура визнання підприємства банкрутом.
3. Методи прогнозування банкрутства: зарубіжний і вітчизняний досвід.

4. Механізм фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства. Санація, її види, механізм проведення.
5. Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур.

Література: 7, 13, 19, 27, 52, 62, 65, 66, 67, 83, 85...

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

До теми 1. Фінансовий менеджмент: теоретичні засади

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте сутність фінансового менеджменту.
2. Охарактеризуйте об'єкт та матеріальну основу фінансового менеджменту.
3. Охарактеризуйте функціональні компетенції фінансового менеджера.
4. Що являє собою головна мета фінансового менеджменту?
5. Охарактеризуйте методи та прийоми фінансового менеджменту.
6. Охарактеризуйте систему формування фінансової політики в рамках загальної фінансової стратегії підприємства.
7. Визначте критерії оцінки результативності фінансової стратегії

Кейс 1.

Розгляньте специфіку стратегічного, проблемно-орієнтованого, оперативно-тактичного фінансового менеджменту для самостійно обраного підприємства. Для кожного з напрямів фінансового менеджменту визначте методи та інструменти і розкрийте їх особливості. Зробіть висновки.

До теми 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте систему організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
2. Які основні чинники впливають на успішне функціонування фінансового менеджменту.
3. Які існують підходи до функціонального розмежування центрів управління підприємством.
4. Які вимоги висуваються до інформаційної системи фінансового менеджменту.
5. За яким принципом краще побудувати систему організаційного забезпечення для:
 - а) великого промислового підприємства;
 - б) торговельного підприємства, яке працює у кількох регіонах;
 - в) багатofilійного комерційного банку;
 - г) страхової компанії без філіалів;
 - д) малого підприємства сфери послуг.
6. Застосування яких підходів до виокремлення центрів управління на підприємствах різних масштабів (мале, середнє, велике, крупне) ви вважаєте доцільнішим? Обґрунтуйте свій погляд.

Кейс 1.

Побудуйте загальну структуру управління для самостійно обраного підприємства. Визначте місце фінансової служби в системі управління цим підприємством та її склад. Визначте підхід, який використано при формуванні організаційної системи фінансового управління підприємством.

Обґрунтуйте фактори, які впливають на організацію фінансового управління на підприємстві. Зробіть висновки

До теми 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте сутність грошового потоку як категорії фінансового менеджменту.
2. Охарактеризуйте сутнісні характеристики грошового потоку підприємства як об'єкту управління.
3. Надайте характеристику основному критерію, відповідно до якого здійснюється структурування грошових потоків суб'єкта господарювання.
4. Визначте сутність чистого сукупного грошового потоку (Cash Flow) суб'єкта господарювання.
5. Визначте сутність прямого та непрямого методів розрахунку операційного грошового потоку.
6. Охарактеризуйте послідовність етапів управління грошовими потоками підприємства.

Кейс 1.

Собівартість продукції становить 75% від реалізаційної ціни. Рахунки сплачуються через 60 днів з дня відвантаження продукції. За місяць виробляється і відвантажується покупцям продукція вартістю 300 тис. грн. Визначте, яку суму додаткових обігових коштів за рахунок кредиту слід залучити фінансисту підприємства для безперебійного виробництва протягом двох місяців? Як це вплине на собівартість продукції, якщо банк пропонує кредит під 40% річних?

До теми 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Визначте необхідність і сутність визначення часової вартості грошей.
2. Охарактеризуйте основні причини зміни вартості грошей у часі.
3. Обґрунтуйте типи задач при визначенні вартості грошей у часі. Наведіть класифікацію, алгоритм і способи їх вирішення.
4. Охарактеризуйте механізм компаундування анuitетів (ренти).
5. Дайте визначення поняттю і сутності дисконтування.
6. Визначте необхідність і сутність оцінки майбутньої і нинішньої вартості грошей з урахуванням фактору інфляції.

Кейс 1.

На депозитний рахунок перераховано 500 гр. од. під 15% річних. Метою вкладення коштів є отримання в майбутньому суми в розмірі 1005 гр. од. Через скільки років буде отримана ця сума?

Кейс 2.

Підприємець дає у борг 900 гр. од. і на меті у нього отримання через 5 років 2638, 44 гр. од. Під яку ставку складного процента планує дати у борг свої гроші підприємець?

Кейс 3.

Підприємцю необхідно для здійснення певного інвестиційного проекту мати наявних 85000 гр. од. у розпорядженні протягом 10 років. За таких умов він згоден по закінченні 10 років повернути 201229 гр. од. На яку норму прибутку розраховує підприємець?

До теми 5. Управління прибутком

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Зміст і завдання управління формування прибутку підприємства.
2. Управління прибутком від операційної діяльності.
3. Управління собівартістю продукції та її вплив на формування прибутку.
4. Розробка цінової політики та її оптимізація.
5. Управління формуванням прибутку від фінансових операцій.
6. Управління розподілом прибутку підприємства.

Кейс 1.

Визначити скориговані валові витрати звітного року, якщо витрати на придбання сировини та матеріалів у звітному періоді становили 18000 грн., у тому числі ПДВ – 3000 грн. Витрати на оплату праці з відрахуваннями у фонди соціального страхування – 6000 грн., витрати на відрядження - 680 грн., витрати на придбання лотерей – 520 грн. Витрати на оплату послуг, пов'язаних з виробництвом – 4800 грн., у тому числі ПДВ 800 грн. Залишки по балансу матеріальних активів на початку звітного періоду – 8100 грн. Витрачено на основне виробництво матеріальних активів – 9000 грн. Інші витрати, що відносяться на собівартість, – 700 грн.

До теми 6. Управління активами

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте основні структурні елементи формування політики управління оборотними активами підприємства.
2. Які завдання вирішуються формуванням політики управління грошовими активами?
3. Управління джерелами фінансування оборотних активів і види стратегій фінансування.

Кейс 1.

За даними балансу підприємства станом на початок року грошові кошти становили 18,5 тис. грн., обсяг реалізації продукції за минулий рік – 395 тис. грн. У плановому періоді передбачається довести обсяг реалізації продукції до 474 тис. грн. Визначити суму грошових коштів, яка вивільнюється у результаті прискорення обіговості грошових коштів.

До теми 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Сутність визначення вартості капіталу.
2. Принципи формування капіталу підприємства.
3. Назвіть основні класифікаційні ознаки систематизації видів капіталу.
4. Яким чином розраховується ціна акціонерного капіталу.
5. Визначте джерела формування власного капіталу.
6. Дайте визначення сутності фінансового левериджу.

Кейс 1.

Підприємство планує випустити облігації номінальною вартістю 10000грн. Термін погашення 20 років, а процентна ставка 9%. Витрати з реалізації в середньому дорівнюватимуть 3% від їх вартості. Реалізація здійснюватиметься на умовах дисконту – 2% від їх вартості. Податок на прибуток становить 25%. Слід визначити ціну такого джерела коштів.

Кейс 2.

Щорічні темпи приросту дивідендів компанії становили 5%, акції котирувались по 20 гр. од.. Дивіденди на одну акцію компанія сплачувала в розмірі 2%, а витрати на випуск становили 3%. Визначити вартість капіталу від акції компанії.

До теми 8. Управління інвестиціями

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Економічна сутність і класифікація інвестицій.
2. Інвестиційна політика підприємства.
3. Форми реальних інвестицій та їх характеристика.
4. Розробка політики управління фінансовими інвестиціями.
5. Методи оцінки ефективності фінансових інвестицій.
6. Формування портфеля фінансових інвестицій.
7. Визначте і обґрунтуйте оптимальну структуру джерел фінансування інвестиційних проектів.

Кейс 1.

Розглядається проект створення невеликого підприємства з виробництва товару А. Для цього необхідно придбати устаткування (на суму 2700 тис. грн. (у нульовий рік проекту), термін його експлуатації складає 3 роки. Амортизація нараховується рівномірно. Передбачається, що на 4-му році устаткування буде продано за 300 тис. грн. Виробництво продукту А заплановано в такому обсязі: перший рік – 250 тис. шт., другий – 350 тис. шт., третій – 400 тис. шт. Реалізація продукції здійснюватиметься за ціною 12 грн., а матеріальні витрати (без урахування амортизаційних відрахувань на одиницю товару) плануються на рівні 5,2 грн. Ставка податку на прибуток складає 25%. Номінальна ставка дисконту – 15%. Визначте величину чистого приведенного доходу (NPV) проекту.

Кейс 2.

Підприємства виплатило за останній рік дивіденди в розмірі 0,24 грн. на акцію. Протягом другого року воно планує збільшити дивіденди на 3%, третього – на 5%, у подальшому планується постійне зростання дивідендів на 9% річних. Оцініть вартість акції за умови, що норма доходності акцій цього типу становить 10%.

До теми 9. Управління фінансовими ризиками

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Сутність і класифікація фінансових ризиків.
2. Політика управління фінансовими ризиками.
3. Порядок виявлення та оцінки ризиків.
4. Показники оцінки фінансових ризиків.
5. Організація ризик-менеджменту на підприємстві.
6. Хеджування як інструмент нейтралізації ризиків.

7. Зовнішнє страхування фінансових ризиків.

Кейс 1.

До закінчення ф'ючерсного контракту на акції компанії Моторсіч залишається 90 днів. Контракт нараховує 100 акцій. Ставка без ризику складає 7% річних. Інвестор, який володіє портфелем акцій компанії Моторсіч в кількості 10 000 шт., вважає, що можливе суттєве падіння їх курсової вартості, і хеджує свою позицію за допомогою ф'ючерсу на акції цього емітента. Визначте, яку кількість ф'ючерсних контрактів необхідно відкрити.

До теми 10. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Сутність і цілі внутрішньо-фірмового фінансового прогнозування і планування.
2. Значення фінансового прогнозування і планування у фінансовому менеджменті.
3. Система прогнозування фінансової діяльності.
4. Перспективне фінансове планування і фінансова стратегія.
5. Сутність і призначення оперативного фінансового планування.
6. Зміст бюджету та його класифікація.
7. Поняття «бюджетування», характеристика бюджетів за сферами діяльності підприємства.

Кейс 1.

Підприємство, що виробляє устаткування для легкої промисловості, протягом року поступово втрачає своїх клієнтів. Незалежні експерти з маркетингу визначили дві основні причини цього: високі ціни, низька якість обладнання. Які можуть бути проведені зміни в політиці формування активів і фінансової структури капіталу, політиці управління активами та інвестиціями, політиці формування фінансових ресурсів, політиці управління фінансовими ризиками і попередження банкрутства для поліпшення ситуації, що склалася?

До теми 11. Антикризове фінансове управління

Завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Сутність та основні завдання антикризового фінансового управління.
2. Моделі прогнозування банкрутства суб'єктів господарювання.
3. Фінансовий контролінг у системі антикризового управління
4. Система раннього попередження та реагування.
5. Управління фінансовою санацією підприємства.
6. План санації в ході впровадження справи про банкрутство.

7. Реструктуризація підприємства в системі антикризового фінансового управління.

8. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств

Кейс 1.

За даними незалежного аудиту орієнтовна вартість підприємства становить: вартість будівель, приміщень – 24 млн. грн. (остаточний строк експлуатації – 20 років); вартість транспортних засобів – 15 млн. грн. (остаточний строк експлуатації – 8 років); вартість виробничого обладнання – 12 млн. грн. (остаточний строк експлуатації – 5 років); вартість меблів та оргтехніки – 2 млн. грн. (остаточний строк експлуатації – 3 роки). Визначте, що вигідніше для підприємства – ліквідація чи реорганізація, якщо відомо, що внаслідок реорганізації середньорічний грошовий потік становитиме 5,5 млн. грн., а середньорічна ставка капіталізації в найближчі роки – 10%. Зробіть висновки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТА:

1. Сутність, зміст і форми прояву фінансового менеджменту.
2. Фінансовий менеджмент як система управління.
3. Фінансовий менеджмент - управлінський комплекс.
4. Базові концепції фінансового менеджменту.
5. Інформаційна база фінансового менеджменту.
6. Основні показники обліку і звітності, що використовуються у фінансовому менеджменті.
7. Основні фінансові коефіцієнти звітності.
8. Принципи формування фінансової звітності.
9. Вимоги, що пред'являються до якості фінансової інформації.
10. Коефіцієнти ліквідності та їх розрахунок.
11. Коефіцієнти ділової активності та їх розрахунок.
12. Коефіцієнти рентабельності та їх розрахунок.
13. Коефіцієнти платоспроможності (структури капіталу) і їх розрахунок.
14. Основне правило фінансового менеджменту.
15. Концепція тимчасової вартості грошей.
16. Декурсивний спосіб нарахування відсотків.
17. Антисипативний спосіб нарахування відсотків.

18. Порівняльний аналіз декурсівного і антисипативного способів нарахування відсотків.
19. Поняття про простих і складних відсотках.
20. Прості ставки позичкових відсотків, прості облікові ставки.
21. Складні ставки позичкових відсотків. Правила «69» і «72». Складні облікові ставки.
22. Поняття про еквівалентних процентних ставках різного типу. Рівняння еквівалентності.
23. Облік інфляційного знецінення грошей у прийнятті фінансових рішень.
24. Формула І. Фішера. Поняття про інфляційну премію.
25. Поняття про ануїтет, основні формули розрахунку вартості ануїтету.
26. Мета і основні завдання управління прибутком.
27. Основні функції системи управління прибутком підприємства.
28. Зміст операційної діяльності і порядок формування операційного прибутку.
29. Особливості дії механізму операційного важеля.
30. Механізм управління операційним прибутком підприємства.
31. Операційний важіль та його кількісна оцінка.
32. Обрахування ступеню рентабельності і «запасу фінансової міцності» підприємства.
33. Поняття про підприємницький ризик.
34. Визначення середньозваженої вартості капіталу.
35. Сутність і основні принципи оцінки капіталу.
36. Оцінка вартості власного капіталу.
37. Оцінка вартості позикового капіталу.
38. Визначення середньозваженої вартості капіталу.
39. Поняття структури капіталу та фактори, які її визначають.
40. Управління структурою капіталу.
41. Оптимізація структури капіталу.
42. Методи оптимізації грошового потоку.
43. Аналіз грошових потоків.
44. Прогнозування грошових потоків.
45. Якість управління грошовим потоком.
46. Взаємозв'язок прибутку підприємства з рухом грошових коштів.
47. Фінансова гнучкість і «якість» грошового потоку.
48. Ефект фінансового важеля (перша концепція).
49. Правила раціональної позикової політики.
50. Ефект фінансового важеля (друга концепція).
51. Поняття про фінансовий ризик.
52. «Золоте» правило фінансування та балансування.
53. Основні правила формування раціональної структури капіталу.
54. Поняття про виробничо-фінансовий леверидж.
57. Критерії економічної ефективності інвестиційних проектів.
58. Поняття про чистий оборотний капітал і поточні фінансові потреби.

59. Види політики комплексного оперативного управління поточними активами і пасивами.
60. Управління дебіторською заборгованістю.
61. Основні характеристики акціонерного капіталу.
62. Переваги і недоліки акціонерної форми бізнесу.
63. Особливості дивідендної політики в українських акціонерних товариствах.
64. Активи підприємства як об'єкт фінансового менеджменту.
65. Основи класифікації активів.
66. Оцінка керованості активів.
67. Основні види дивідендної політики фірми.
68. Інвестиційна стратегія підприємства.
69. Основні методи інвестиційного аналізу.
70. Способи зниження поточних фінансових потреб.
71. Критерії прийняття фінансових рішень з управління оборотним капіталом.
72. Управління грошовими активами.
73. Класифікація фінансових ризиків.
74. Способи оцінки ступеня ризику.
75. Сутність і зміст ризик-менеджменту.
76. Прийоми зниження ступеня ризику.
77. Принципи управління ризиками.
78. Управління грошовими активами: Модель Міллера-Орра.
79. Управління грошовими активами: модель Баумоля.
80. Розрахунок потреби в грошових активах для здійснення поточної господарської діяльності.
81. Особливості формування та оцінки фінансового важеля в умовах української економіки.
82. Схема формування грошових потоків.
83. Професійні обов'язки фінансового менеджера.
84. Коефіцієнти ринкової активності і їх розрахунок.
85. Цілі, завдання і методи управління запасами.
86. Оптимальний розмір запасу товарно-матеріальних цінностей. Формула Уїлсона.
87. Завдання і методи управління дебіторською заборгованістю.
88. Сутність, цілі та завдання фінансового прогнозування.
89. Методи фінансового прогнозування.
90. Фінансовий план як спосіб управління фінансами підприємства.
91. Фінансова модель інвестиційного проекту.
92. Аналіз фінансового стану підприємства.
93. Фінансова діагностика банкрутства
94. Фінансова санація та управління нею.
95. Сутність і форми реструктуризації підприємства.
96. Фінансова реструктуризація: механізм дії і основні методи.

- 97. Оперативний механізм фінансової стабілізації.
- 98. Тактичний механізм фінансової стабілізації.
- 99. Стратегічний механізм фінансової стабілізації.
- 100. Мета і завдання фінансового менеджменту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач вищої освіти вільно орієнтується в теоретичному матеріалі та без помилок застосовує теоретичні знання при розв’язанні практичних задач.

Оцінка «4» – здобувач вищої освіти знає основний масив теоретичного матеріалу, але або плутається при його поясненні, або застосовує його на практиці з помилками (при розв’язанні практичних задач).

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач вищої освіти має лише уривчасті теоретичні знання та розв’язує лише 50 відсотків практичних задач.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач вищої освіти не орієнтується в теоретичному матеріалі та виконує менше 50 відсотків практичних задач або не може розв’язувати практичні задачі взагалі.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для курсowego екзамену, проекту	для заліку

навчальної діяльності		(роботи), практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК НЕОБХІДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрєєва В. М. Управління фінансовими інвестиціями підприємства : опорний конспект лекцій з дисципліни „Інвестиційний менеджмент”. Харків : ХНАМГ, 2008. 64 с.
2. Аньшин В. М. Инвестиционный анализ : учебное пособие. 3-е изд. испр. М. : Дело, 2014. 280 с.
3. Багацька К. В. Використання економічної доданої вартості як критерію ефективності діяльності підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2011. № 1. С. 20-26.
4. Банківський менеджмент : підручник. К. : Знання, 2015. 831 с.
5. Банківські операції : підручник. К. : Знання, 2016. 727 с.
6. Бердинець М.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 352 с.
7. Благодетелева-Вовк С.Л. Управління фінансовою санацією підприємств : навчальний посібник. К. : Ніка-Центр, 2006. 248 с.
8. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К. : ИНТЕМ ЛТД: Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 2015. 448 с.
9. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента : в 2 т. К. : Ника-Центр, Эльга, 2009.

10. Бланк И.А. Управление прибылью. К. : Ника-Центр, Эльга, 2018. 544 с.
11. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками. К. : НикаЦентр, 2005. 600 с.
12. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : учебный курс. К. : Ника-Центр, 2009. 528 с.
13. Боронос В.Г. Управління фінансовою санацією підприємств : навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДУ, 2010. 437 с.
14. Боярко І.М. Інвестиційний аналіз : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 400 с.
15. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту : Пер. з англ. К.: Молодь, 2017. 1000 с.
16. Вахович І.М. Фінансовий менеджмент та фінансовий інжиніринг бізнеспроцесів : магістерський курс : у 2 т. Т. 1: Фінансовий менеджмент бізнес-процесів. 2013. 598 с.
17. Виленский П.Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов : учебно-практическое пособие. М. : Дело, 2018. 248 с.
18. Воробйова І.А. Практикум з фінансового менеджменту : навчальний посібник. Миколаїв : УДМТУ, 2004. 125 с.
19. Говорушко Т.А. Управління фінансовою санацією підприємства : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 400 с.
20. Голов С.Ф. Управлінський облік : підручник. К.: Лібра, 2003. 704 с.
21. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: навчальний посібник. 3-е вид., перероб. і доп. – К. : Алерта, 2011. – 520 с.
22. Гриценко Л.Л. Фінанси підприємств у схемах і таблицях : практикум : у 2 ч. Ч. 2. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 206 с.
23. Давидов О.І. Зростання вартості підприємства як цільовий критерій управління. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 9. С. 186-195.
24. Давидович І.Є. Управління витратами: навчальний посібник. К. :Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
25. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : підручник. 2-ге вид. К. : Каравела, 2008. 432 с.
26. Загородній А.Г. Фінансовий словник. 4-те вид. випр. та доп. К. : Т-во. «Знання», КОО; Л. : вид-во Львів. банк. Ін-ту НБУ. 2007. 566 с.
27. Карпунь І.Н. Фінансова санація і банкрутство підприємств (в модулях) : навчальний посібник. Львів : Магнолія 2006, 2008. 432 с.
28. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: Навч. посіб. Львів, «Магнолія 2006», 2013. 631 с.
29. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. 2-е вид., перероб. та доп. К. : ЦУЛ, 2012. 496 с.
30. Кнейслер О.В., Налукова Н.І. Фінансове адміністрування і менеджмент у системі управління фінансами суб'єктів господарювання.

Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», вип. 24, 2013 р. С. 169-173.

31. Ковалев В.В. Конспект лекцій с задачами и тестами: учебное пособие. Москва : Проспект, 2017. 504 с.
32. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. 3-тє вид., випр. і доп. К. : Знання, 2018. 483 с.
33. Колб Р.У. Финансовые деривативы. М. : Филинь, 2017. 359 с.
34. Костюкевич Р.М. Інвестиційний менеджмент : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 270 с.
35. Кочович Е. Финансовая математика с задачами и решениями : учебнометодическое пособие. М. : Финансы и статистика, 2004. 384 с.
36. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : підручник. 2-е вид. К. : Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
37. Кремень В.М. Фінансова статистика : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2014. 368 с.
38. Кремень О.І. Фінанси : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2012. 412 с.
39. Кузнецова С.А. Фінансовий менеджмент. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 12 с
40. Лашманова Ю.Ю. Учет и анализ банкротств : практикум. Оренбург : ОГИМ, 2009. 26 с.
41. Лень В.С. Застосування функції витрат у плануванні діяльності. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2009. № 38. С. 133-139.
42. Лігоненко Л.О. Управління грошовими коштами торговельного підприємства : навчальний посібник. К. : КДТЕУ, 2018. 156 с.
43. Ломачинська І.А. Формування сучасного концептуального підходу до визначення сутності фінансів підприємств. № 6. 2013. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2128>
44. Малыхин В.И. Финансовая математика : учебное пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009. 247 с.
45. Маршал Д. Финансовая инженерия. М. : ИнфраМ, 2008. 783 с.
46. Мелкумов Я.С. Экономическая оценка эффективности инвестиций и финансирование инвестиционных проектов. М. : ДИС, 2017. 160 с.
47. Михаліцька Н.Я. Застосування показника доданої економічної вартості як критерію приросту ринкової вартості підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.13. С. 204-210.
48. Мозенков О.В. Ринкова вартість компаній у системі захисту корпоративних прав держави. *Фінанси України*. 2009. № 2. С. 82-98.
49. Мойсеєнко І.П. Інвестування: навчальний посібник. К. : Знання, 2006. 490 с.
50. Момот Т.В. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 712 с.

51. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. К. : Знання, 2010. 532 с.
52. Онисько С.М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Львів : Магнолія, 2009. 268 с.
53. Оценка эффективности инвестиционных проектов : учебно-практическое пособие. М.: Дело, 2018. 248 с.
54. Пазинич В.І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2011. 408 с.
55. Пасінович І.І. Проблема ідентифікації суб'єктів господарювання та фінансів підприємств. *Регіональна економіка*. 2016. №1.
56. Пересада А.А. Портфельне інвестування : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2004. 408 с.
57. Поважний О.С. Корпоративне управління : Підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2013. 244 с.
58. Примостка Л.О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти. К. : КНЕУ, 2011. 263 с.
59. Проектний аналіз : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 384 с.
60. Рэдхэд К. Управление финансовыми рисками. М. : ИНФРА-М, 2016. 288 с.
61. Рябушка Л.Б. Финансы в системе бухгалтерского учета : учебное пособие. Сумы : Университетская книга, 2006. 183 с.
62. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2010. 336 с.
63. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 352 с.
64. Сич О.А. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства. Молодий вчений. 2017. №2. С 333-339.
65. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2000. 412 с.
66. Тюріна Н.М. Управління фінансовою санацією підприємства : підручник. Львів : Новий Світ, 2008. 396 с.
67. Управління фінансовою санацією підприємства : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2005. 240 с.
68. Финансовый менеджмент : практикум: учебное пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. 269 с.
69. Фінанси : підручник. 2-ге вид. переробл. і допов. К. : Знання, 2012. 687 с.,
70. Фінансовий менеджмент : підручник. К.: КНЕУ, 2005. 535 с.
71. Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань : навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2015. 244 с.

72. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Харків: ХДУХТ, 2017. 202с.
73. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: КНЕУ, 2005. 535 с.
74. Фінансовий менеджмент: навч. Посібник. Суми. Вид-во СумДУ. 2012. 539с.
75. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2002. 656 с.
76. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2002. 360 с.
77. Череп А. В. Інвестознавство : навчальний посібник. К. : Кондор, 2006. 398 с.
78. Четыркин Е.М. Финансовая математика: учебник. 4-е изд. М. : Дело, 2004. 400 с.
79. Чорна О.М., Мацнєва О.О. Концептуальні підходи до розвитку фінансів суб'єктів господарювання в Україні. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. №3. С. 26-32.
80. Шарп У. Инвестиции : Пер. с англ. У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. М. : ИНФРА-М, 2001. 1028 с.
81. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Знання, К.2013. 375с.
82. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. К.: Ліра, К. 2015. 301с.
83. Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник. К. : Знання, 2012. 374 с.
84. Ющенко В. А. Управління валютними ризиками : навчальний посібник / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко. К. : Знання, КОО, 2018. 444 с.
85. Яловой Г.К. Фінансовий менеджмент: сучасні інформаційні технології: Посібник. К.: ЦНЛ. 2005. 450 с.

Нормативна література

86. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Редакція від 21.02.2019 № 2608-III). URL: www.rada.gov.ua
87. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI. (Редакція від 09.11.2019 № 2629-III). URL: www.rada.gov.ua
88. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 11.12.2019, № 286-IX). URL : <http://zakon.rada.gov.ua>
89. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. (Редакція від 20.10.2019 № 129-IX). URL: www.rada.gov.ua
90. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI (Редакція від 17.10.2019 № 132-IX) URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
91. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. (Редакція від 19.10.2019 № 122-IX). URL: www.rada.gov.ua

92. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. (Редакція від 16.11.2018 № 2545-VIII). URL: www.rada.gov.ua
93. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2211-III (Редакція від 25.09.2019 № 112-IX) URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
94. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. (Редакція від 07.02.2019 № 2473-VIII). URL: www.rada.gov.ua
95. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. (Редакція від 17.10.2019 № 132-IX). URL: www.rada.gov.ua
96. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII (Втрата чинності окремих положень від 17.06.2018, № 2275-VIII) URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
97. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. (Редакція від 24.11.2018 № 2418-VIII). URL: www.rada.gov.ua
98. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. (Редакція від 01.10.2018 № 2258-VIII). URL: www.rada.gov.ua
99. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. (Редакція від 21.06.2018 № 2473-VIII). URL: www.rada.gov.ua
100. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (Редакція від 20.10.2019 № 155-IX). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
101. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (Редакція від 01.01.2019 № 2210-VIII). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
102. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (Редакція від 05.12.2012 № 5460-VI). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
103. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. (Редакція від 24.07.2019 № 625-2019-п). URL: www.rada.gov.ua
104. Про затвердження порядку зупинення операцій з бюджетними коштами : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2011 р. № 21. (Редакція від 29.12.2018 № 1143-2018-п). URL: www.rada.gov.ua
105. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. URL: www.rada.gov.ua
106. Про затвердження Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України від 23.11.2011 р. № 1063/2011. (Редакція від 07.04.2015 № 199/2015). URL: www.rada.gov.ua
107. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від

24.05.1995 р. № 88. (Редакція від 03.08.2018 № z0818-18). URL: www.rada.gov.ua

108. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України від 21.06.1999 р. № 137. (Редакція від 10.01.2012 № z1556-11). URL: www.rada.gov.ua

109. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. (Редакція від 18.03.2014 № z0341-14). URL: www.rada.gov.ua

110. 136. Про Порядок призупинення бюджетних асигнувань : наказ Міністерства фінансів України від 15.05.2002 р. № 319. (Редакція від 26.07.2019 № z0667-19). URL: www.rada.gov.ua.

111. Про затвердження Стандарти внутрішнього аудиту: наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 р. № 1247. (Редакція від 13.09.2019 № z0975-19). URL: www.rada.gov.ua.

112. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: Наказ Міністерства фінансів України від 9.12.2011 р. № 1588. (Редакція від 24.08.2018 № z0851-18). URL: www.rada.gov.ua.

113. Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. (Редакція від 23.07.2019 № z0685-19). URL: www.rada.gov.ua.

114. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, платниками податків – фізичними особами: Наказ Міністерства фінансів України від 14.03.2013 р. № 395. (Редакція від 10.05.2013 № z0607-13). URL: www.rada.gov.ua.

ДОДАТОК 1 ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Фінансовий менеджмент – це:

- а) форма управління процесами фінансування підприємницької діяльності та грошовим оборотом;
- б) механізм управління рухом фінансових ресурсів;
- в) система фінансових методів і прийомів для здійснення управління грошовим оборотом підприємства;
- г) система принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів і організацією обороту грошових коштів підприємства.

2. Принципи фінансового менеджменту :

- а) плановість, системність, диверсифікованість та стратегічна орієнтація;
- б) гнучкість та адаптивність;
- в) інтеграція із загальною системою управління, комплексний характер формування управлінських рішень, високий динамізм, варіативність підходів у розробці управлінських рішень;
- г) економічна самостійність, матеріальна зацікавленість а матеріальна відповідальність.

3.Механізм фінансового менеджменту – це:

- а) комплекс фінансових форм та методів управління процесом функціонування підприємства;
- б) комплекс економічних норм і методів управління процесом розвитку на підприємстві;
- в) система основних елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень в галузі фінансової діяльності;
- г) сукупність економіко - організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю підприємства.

4.Головна мета курсу «Фінансовий менеджмент» така:

- а) навчити студентів керувати фінансовим механізмом;
- б) сформуванати у студентів цілісну систему знань про фінансові відносини в господарському процесі, фінансовому механізмі, про технології управління фінансовою діяльністю господарюючого суб'єкта;
- в) навчити студентів та викладачів керувати грошима;
- г) сформуванати у студентів цілісну систему знань про проведення вигідних фінансових операцій для досягнення прибутку.

5.Фінансовий менеджмент базується на таких концепціях:

- а) грошових потоків;
- б) вартості грошей у часі;
- в) операційного та фінансового ризиків;
- г) ціни капіталу;
- д) усіх раніше перерахованих.

6.Головна мета фінансового менеджменту на великих підприємствах така:

- а) максимізація ринкової вартості підприємства;
- б) максимізація прибутку;
- в) максимізація дивідендів.

7.Об'єктом управління у фінансову менеджменті є:

- а) обіг вартості;
- б) фінансовий обіг, фінансові відносини;

- в) фінансові ресурси та їхні джерела;
- г) усі раніше перераховані.

8. Матеріальна основа фінансового менеджменту - це:

- а) реальний грошовий обіг;
- б) запаси;
- в) позаобігові активи;
- г) обігові активи.

9. Рух контрольованих фінансовими менеджерами ресурсів це:

- а) поточні фонди;
- б) ресурсні потоки;
- в) фондові потоки.

10. Суб'єкт управління у фінансовому менеджменті - це:

- а) фінансова дирекція;
- б) фінансові відносини;
- в) фінансові ресурси та їх джерела.

11. Завдання фінансового менеджменту реалізують через:

- а) дію економічних законів;
- б) функції об'єкта і суб'єкта управління;
- в) чинне законодавство;
- г) основні функції фінансів суб'єктів господарювання.

12. Структура фінансових служб підприємства залежить від:

- а) розташування підприємства;
- б) розміру підприємства;
- в) змін чинного законодавства;
- г) складності підприємства та виду продукції, яку випускають.

13. До зовнішніх факторів впливу на фінансовий менеджмент належать:

- а) стабільність законодавства (зокрема податкового);
- б) рівень економічної активності країни;
- в) розвиненість фінансового ринку (кредитного, фондового, валютного);
- г) рівень інфляції;
- д) рівень податкового навантаження;
- е) рівень конкуренції;
- є) усе вищевказане.

14. Яке визначення стратегічної мети фірми є об'єктивнішим?

- а) мінімізація витрат;

- б) максимізація прибутку;
- в) оптимізація грошового обігу;
- г) забезпечення зростання добробуту власників;
- д) підвищення фінансової стійкості фірми.

15. Яке визначення головної мети фінансового менеджменту вважається найточнішим?

- а) оптимізація грошового обороту підприємства;
- б) забезпечення максимізації добробуту власників підприємства;
- в) мінімізація ризиків;
- г) підвищення фінансової стійкості підприємства;
- д) максимізація прибутку підприємства.

16. Система зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства включає:

- а) державне нормативно-правове регулювання фінансової діяльності підприємства;
- б) кредитування підприємства;
- в) ринковий механізм регулювання фінансової діяльності підприємства.

17. Ієрархічна будова центрів управління підприємством передбачає:

- а) їх розподіл за видами діяльності;
- б) виділення різних видів управління;
- в) їх розподіл за функціями управління;
- г) розподіл усіх структурних одиниць на відокремлені центри відповідальності.

18. Функціональна будова центрів управління підприємством ґрунтується на:

- а) їх розподілі за видами діяльності;
- б) виділенні різних видів управління;
- в) їх розподіл за функціями управління;
- г) розподіл всіх структурних одиниць на відокремлені центри відповідальності.

19. До складу спеціалізованих фінансових служб підприємства входять:

- а) відділ маркетингу;
- б) планово-економічний відділ;
- в) бухгалтерія;
- г) відділ матеріально-технічного постачання;
- д) відділ кадрів;
- є) служба контролінгу.

20. Джерелами інформації, які переважно використовуються внутрішніми користувачами фінансової інформації про підприємство, є:

- а) обов'язкова фінансова (бухгалтерська) звітність;
- б) статистична звітність;
- в) управлінська звітність;
- г) податкова звітність.
- д) висновки зовнішніх аудиторів.

21. Які визначальні фактори впливають на побудову організаційної системи забезпечення фінансового менеджменту?

- а) сфера вкладення капіталу та його обсяги;
- б) організаційно - правові форми функціонування та масштаби діяльності підприємства;
- в) самоокупність та способи здійснення діяльності на ринку; способи залучення, вкладення та використання капіталу.

22. До інформаційної бази фінансового менеджменту відносяться:

- а) статистичні дані фінансового характеру;
- б) відомості нормативно-правового характеру;
- в) несистемні дані;
- г) фінансові відомості нормативно-довідкового характеру;
- д) загальні принципи державної політики;
- ж) бухгалтерська звітність, складена у відповідності з вимогами діючого законодавства.

23. Зменшення будь-якого виду дебіторської заборгованості на підприємстві призводить до:

- а) грошового припливу по інвестиційній діяльності;
- б) грошового відтоку по інвестиційній діяльності;
- в) грошового припливу по фінансовій діяльності;
- г) грошового відтоку по фінансовій діяльності;
- д) грошового припливу по операційній діяльності;
- е) грошового відтоку по операційній діяльності.

24. Основною метою управління грошовими потоками підприємства є забезпечення:

- а) прибуткової діяльності;
- б) фінансової незалежності;
- в) фінансової рівноваги;
- г) фінансової автономії.

25. Надлишковий грошовий потік характеризується:

- а) великим обсягом позитивного грошового потоку;

- б) великим обсягом валового грошового потоку;
- в) великим обсягом чистого грошового потоку, що не використовується в господарській діяльності;
- г) великим обсягом чистого грошового потоку з операційної діяльності.

26. Підприємство може здійснити за допомогою факторингу таку операцію руху грошових коштів, як:

- а) надання підприємству позички під дебіторські рахунки;
- б) купівля банком у підприємства дебіторських рахунків;
- в) переказ коштів з рахунка покупця на рахунок клієнта;
- г) надання підприємству позики під заставу;
- д) продаж майна підприємства в розстрочку;
- е) укладення для підприємства угоди на купівлю його продукції на певну дату у майбутньому.

27. Найбільше відповідає суті лізингу така з операцій руху грошових коштів, як:

- а) надання та отримання товарного кредиту;
- б) здача в оренду підприємств тривалого користування;
- в) продаж майна у довготермінову розстрочку;
- г) отримання позички у матеріальній формі під заставу;
- д) надання в оренду майна, як правило великої вартості на довгостроковий період;
- е) надання в оренду майна, як правило, з наступним правом його викупу.

28. Показник оцінки ефективності грошового потоку підприємства можна розрахувати як відношення:

- а) позитивного і негативного грошових потоків;
- б) чистого і позитивного грошових потоків;
- в) чистого і негативного грошових потоків;
- г) чистого грошового потоку до суми позитивного і негативного грошових потоків.

29. План руху грошових коштів являє собою інструмент управління грошовими потоками для:

- а) забезпечення фінансової рівноваги;
- б) прогнозування їх обсягів та забезпечення постійної платоспроможності;
- в) забезпечення прибуткової діяльності;
- г) виконання плану з товарообороту.

30. Компаундування – це...

- а) визначення майбутньої вартості грошей;
- б) визначення поточної (теперішньої) вартості грошей.

31. Ануїтет – це:

- а) те саме, що й рента;
- б) серія вкладів, або вкладів, або виплат рівних сум, що здійснюється через певні інтервали або кількість періодів;

32. Концепція вартості грошей в часі використовується в практиці фінансового менеджменту з метою:

- а) управління формуванням прибутку підприємства;
- б) управління формуванням структури капіталу підприємства;
- в) здійснення фінансово – економічних розрахунків, пов'язаних з рухом грошових потоків у різні періоди часу;
- г) управління фінансовими ризиками підприємства.

33. Якщо виплати проводяться на початку кожного період то така рента називається

- а) звичайною;
- б) вексельною;
- в) ануїтетною;
- г) інакше.

34. Основні завдання, що вирішують при управлінні формуванням операційного прибутку підприємства, передбачають:

- а) визначення обсягу реалізації, що забезпечує беззбиткову діяльність в довго- і короткостроковому періодах;
- б) визначення обсягу реалізації для забезпечення досягнення запланованої величини операційного прибутку;
- в) визначення величини та рівня фінансової надійності («граничної безпеки») підприємства;
- г) всі відповіді правильні;

35. Операційний важіль – це механізм впливу на суму та рівень прибутку через зміну співвідношення:

- а) постійних і змінних витрат;
- б) оборотних і необоротних активів;
- в) власних і залучених коштів;
- г) довгострокових і поточних зобов'язань.

36. Величину маржинального прибутку можна розрахувати як різницю:

- а) валового доходу і непрямих витрат;
- б) валового доходу і чистого доходу;
- в) чистого доходу і постійних витрат;
- г) чистого доходу і змінних витрат.

37. Показник ефекту фінансового важеля відображає:

- а) відношення залученого і власного капіталу підприємства;
- б) рівень додатково створюваного прибутку за рахунок використання залученого капіталу;
- в) різницю між рентабельністю активів та платою за використання залученого капіталу;
- г) відношення прибутку до суми залученого капіталу.

38. Показник інтегрального важеля підприємства можна розглядати як:

- а) суму операційного і фінансового важелів;
- б) різницю операційного і фінансового важелів;
- в) добуток операційного і фінансового важелів;
- г) відношення операційного і фінансового важелів.

39. Знайдіть правильне визначення сутності рентабельності:

- а) абсолютна сума отриманого чистого прибутку;
- б) абсолютна сума отриманого валового прибутку;
- в) рівень дохідності підприємства;
- г) прибутковість продукції;
- д) перевищення виручки від реалізації продукції над її собі вартістю;
- е) сума фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його виробничо-господарську діяльність.

40. Сума чистих оборотних активів визначається як,

- а) різниця між короткостроковими фінансовими зобов'язаннями і дебіторською заборгованістю;
- б) різниця між сумою валових оборотних активів підприємства і короткостроковими фінансовими зобов'язаннями;
- в) різниця між короткостроковими фінансовими зобов'язаннями і довгостроковим залученим капіталом, який інвестовано в оборотні активи підприємства.

41. Рефінансування дебіторської заборгованості - це

- а) система фінансових операцій, які забезпечують прискорення перетворення дебіторської заборгованості у грошові кошти;
- б) система заходів щодо коригування дебіторської заборгованості з урахуванням темпів росту обсягу виробництва у плановому періоді;
- в) здійснення фінансових інвестицій за рахунок прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства;
- г) переведення дебіторської заборгованості в безповоротну фінансову допомогу.

42. Чисті оборотні активи – це...

- а) сума оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокового залученого капіталу підприємства;
- б) сума оборотних активів, яка використовується у процесі виробництва;
- в) оптимальна сума виробничих запасів, необхідна для забезпечення безперервності процесу виробництва;
- г) різниця між загальною сумою всіх активів підприємства за балансовою вартістю та загальною сумою залученого капіталу підприємства.

43. Власні оборотні активи – це...

- а) сума оборотних активів, яка сформована за рахунок власних коштів підприємства;
- б) сума оборотних активів, яка постійно перебуває у господарському обігу підприємства;
- в) сума оборотних активів, джерелом формування якої є довгостроковий залучений капітал;
- г) сума оборотних активів, яка обслуговує виробничий процес.

44. Концепція Мілера – Модільяні полягає в ствердженні, що:

- а) вартість капіталу залежить не від його структури, а від грошових коштів, отриманих у результаті інвестицій;
- б) вартість капіталу залежить від його структури, а не від припливу інвестицій.
- в) вартість капіталу залежить не від його структури, а від грошових коштів, отриманих у результаті реалізації продукції та послуг.

45. Високий рівень лівериджу веде до фінансової стійкості?

- а) так;
- б) ні.

46. Власний капітал підприємства - це:

- а) сума активів підприємства;
- б) сума активів підприємства і статутного капіталу;
- в) різниця між вартістю майна підприємства і борговими зобов'язаннями.

47. Власними джерелами формування капіталу підприємств виступають:

- а) нерозподілений прибуток;
- б) сума простих і привілейованих акцій;
- в) кредиторська заборгованість, довгострокові зобов'язання.

48. Оптимізація структури капіталу підприємства здійснюється за критерієм:

- а) максимального рівня фінансової рентабельності;
- б) мінімальної середньозваженої вартості капіталу;
- в) фінансової стійкості підприємства;
- г) всі відповіді правильні.

49. Оцінка середньозваженої вартості капіталу підприємства ґрунтується на:

- а) поелементної оцінки вартості кожної з його складових частин;
- б) оцінці вартості функціонуючого власного капіталу підприємства у звітному періоді;
- в) оцінці суми власного капіталу, залученого за рахунок емісії акцій

50. Вартість позикового капіталу, що залучається за рахунок емісії облігацій, оцінюється на базі:

- а) ставки купонного відсотка по ній, що формує суму періодичних купонних виплат;
- б) загальної суми дисконту, що виплачується при погашенні;
- в) обидва варіанти вірні, це залежить від того, на яких умовах продаються облігації.

51. Середньозважена вартість капіталу є головним критеріальним показником оцінки:

- а) ефективності формування капіталу;
- б) ефективності використання капіталу;
- в) рентабельності капіталу.

52. Інвестиційною діяльністю є:

- а) сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій;
- б) функціонування інвестиційних фондів та інвестиційних компаній з приводу здійснення капіталовкладень;
- в) придбання та реалізація еквівалентів грошових коштів;
- г) сукупність практичних дій щодо реалізації іноземних інвестиційних проектів.

53. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути:

- а) громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави;
- б) органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, Національний банк, Фонд держмайна, Державний антимонопольний комітет;
- в) комерційні банки, в тому числі біржові, іпотечні, позичково-ощадні;
- г) фізичні та юридичні особи, що здійснюють вкладення матеріальних засобів у різні галузі народного господарства.

54. Інвестиції – це:

- а) вкладення матеріальних цінностей у галузі народного господарства з метою відновлення основних фондів і поповнення оборотних коштів;
- б) усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект;
- в) діяльність, спрямована на реалізацію найбільш ефективних фінансових вкладень;
- г) діяльність, спрямована на підвищення конкурентоздатності галузі народного господарства або окремого підприємства шляхом залучення зовнішніх коштів.

55. Чисті інвестиції являють собою:

- а) суму валових інвестицій, зменшену на суму амортизаційних відрахувань у визначеному періоді;
- б) загальний обсяг інвестованих коштів;
- в) майнові права інтелектуальної власності;
- г) суму валових інвестицій, зменшену на суму матеріальних витрат у визначеному періоді.

56. Інвестиції щодо об'єктів вкладення коштів класифікуються на:

- а) прямі і непрямі;
- б) реальні і фінансові;
- в) прямі і реальні;
- г) приватні, державні, іноземні та спільні.

57. Інвестиційний портфель, сформований за критерієм максимізації рівня інвестиційного прибутку в поточному періоді незалежно від темпів приросту інвестованого капіталу в довгостроковій перспективі, – це:

- а) портфель доходу;
- б) портфель зростання;
- в) агресивний портфель;
- г) консервативний портфель.

58. Інвестиційний портфель, сформований за критерієм максимізації темпів приросту інвестованого капіталу в майбутній довгостроковій перспективі незалежно від рівня формування інвестиційного прибутку в поточному періоді, – це:

- а) портфель доходу;
- б) портфель зростання;
- в) агресивний портфель;
- г) консервативний портфель.

59. Термін повернення суми інвестицій визначається як:

- а) співвідношення між інвестиціями та загальною величиною дисконтованих грошових потоків;
- б) співвідношення між інвестиціями та середньорічним грошовим потоком;
- в) співвідношення між інвестиціями та чистим прибутком;
- г) співвідношення між інвестиціями та чистим доходом.

60. Основними інвесторами у фінансові інструменти є:

- а) інституційні інвестори;
- б) індивідуальні інвестори;
- в) підприємства різних форм власності;
- г) органи-регулятори.

61. Основними напрямками фінансового інвестування є:

- а) придбання цінних паперів;
- б) депозитні операції;
- в) придбання патентів і ліцензій;
- г) операції з валютою.

62. Фінансова інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання:

- а) корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів;
- б) корпоративних прав, цінних паперів, крім похідних, валютних цінностей;
- в) цінних паперів, похідних інструментів, паїв та інших фінансових інструментів;
- г) паїв, депозитів, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів.

63. Найкраще зростання забезпечує:

- а) ОВДП;
- б) довгострокова облігація;
- в) привілейована акція;
- г) короткострокова облігація.

64. Найвищу доходність має:

- а) короткострокова облігація;
- б) довгострокова облігація;
- в) проста акція;
- г) ОВДП.

65. До основних характеристик облігацій з нульовим купоном належать:

- а) наявність поточних відсоткових платежів;
- б) розміщення облігацій з премією;
- в) погашення за номінальною вартістю;
- г) погашення за курсом емісії.

66. До етапів розроблення інвестиційної політики підприємства належать:

- а) формування окремих напрямків інвестиційної діяльності підприємства у відповідності зі стратегією його економічного і фінансового розвитку;
- б) дослідження й облік умов зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку;
- в) пошук окремих об'єктів інвестування й оцінювання їх відповідності напрямкам інвестиційної діяльності підприємства;
- г) всі відповіді вірні.

67. До форм фінансових інвестицій підприємства належать:

- а) вкладення капіталу в статутні фонди спільних підприємств;
- б) вкладення капіталу в доходні види грошових інструментів;
- в) вкладення капіталу в доходні види фінансових інструментів;
- г) всі відповіді вірні.

68. Два інвестиційні проекти називаються незалежними, якщо:

- а) середня доходність перевищувала доходність еталонного портфелю, що свідчить про неефективне управління портфелем;
- б) частка цінних паперів одного емітента в інвестиційному портфелі фінансового посередника не перевищує 5%;
- в) рішення про прийняття одного з них не впливає на рішення про прийняття іншого;
- г) рішення про прийняття одного з них впливає на рішення про прийняття іншого.

69. Внутрішня норма прибутковості:

- а) відображає норму дисконту, за якої NPV дорівнює нулю;
- б) ставка відсотка, за якої проект стає збитковим;
- в) ставка відсотка, за якої проект є прибутковим;
- г) сума грошового потоку в результаті реалізації проекту.

70. Управління портфелем, спрямоване на створення довгострокового портфелю цінних паперів з визначеним рівнем ризику та визначеним прибутком, – це:

- а) пасивне управління;

- б) активне управління;
- в) агресивне управління
- г) стратегічне управління.

71. Оптимізація портфелю цінних паперів досягається шляхом:

- а) вибору більш прибуткових цінних паперів;
- б) включення до портфелю різних фінансових інструментів;
- в) збільшення кількості цінних паперів у портфелі;
- г) зменшення кількості цінних паперів у портфелі.

72. Результатом ризикової події може бути:

- а) прибуток;
- б) збиток;
- в) нульовий результат;
- г) усі відповіді правильні.

73. Фінансовий ризик характеризується такими властивостями:

- а) об'єктивність оцінювання;
- б) чіткість у визначенні наслідків;
- в) ймовірність реалізації;
- г) постійність рівня ризику.

74. Ризик, який характеризується недосконалістю структури капіталу підприємства:

- а) ризик неплатоспроможності;
- б) структурний ризик;
- в) ризик зниження фінансової стійкості;
- г) відсотковий ризик.

75. Ризик, який характеризується зниженням ліквідності оборотних активів, – це:

- а) ризик неплатоспроможності;
- б) структурний ризик;
- в) ризик зниження фінансової стійкості;
- г) відсотковий ризик.

76. До функцій управління фінансовими ризиками як керованої системи належать:

- а) управління портфелем ризиків;
- б) здійснення ризик-планування;
- в) страхування фінансових ризиків;
- г) усі відповіді правильні.

77. До функцій управління фінансовими ризиками як спеціалізованої галузі управління підприємством належать:

- а) проведення ризик-аналізу;
- б) налагодження контролю за ризиками;
- в) управління нейтралізацією негативних наслідків фінансових ризиків;
- г) усі відповіді правильні.

78. Розподіл ризиків на катастрофічні, критичні, допустимі здійснюється на такому етапі управління фінансовими ризиками:

- а) ідентифікація ризиків;
- б) оцінювання рівня/вартості ризиків;
- в) оцінювання можливості зниження рівня ризику;
- г) встановлення критеріїв прийняття ризикових рішень.

79. До поточних планів не належить:

- а) план доходів від фінансової діяльності;
- б) план надходжень і видатків грошових коштів;
- в) план податкових платежів;
- г) план формування і використання фінансових ресурсів.

80. Метод «гнучкого бюджету» передбачає...

- а) встановлення витрат у жорстко фіксованих сумах;
- б) формування розділу надходжень коштів з резервом фінансових ресурсів на випадок непередбачених витрат;
- в) складання хронологічного графіка надходжень і витрат грошових коштів;
- г) встановлення витрат не в жорстко фіксованих сумах, а у вигляді нормативу витрат, «прив'язаних» до відповідних показників діяльності.

81. Головною метою розробки плану надходжень і видатків грошових коштів є:

- а) забезпечення оптимальної структури активів і пасивів;
- б) забезпечення постійної платоспроможності підприємства;
- в) підвищення прибутковості підприємства;
- г) забезпечення сталого фінансового стану підприємства.

82. Розробка плану формування і використання фінансових ресурсів є таким етапом поточного фінансового планування:

- а) першим;
- б) другим;
- в) передостаннім;
- г) останнім.

83. Санація підприємства - це...

- а) надання підприємству зовнішньої фінансової допомоги;

- б) задоволення вимог кредиторів і виконання зобов'язань перед бюджетом;
- в) сукупність усіх заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення;
- г) те саме, що і реструктуризація;
- д) система заходів фінансового характеру.

84. Санація із залученням нового фінансового капіталу може набувати таких форм:

- а) альтернативна санація;
- б) двоступінчаста санація;
- в) конверсія боргу у власність;
- г) емісія облігацій конверсійної позики;
- д) мирова угода.

85. Примусова ліквідація підприємства здійснюється в таких випадках:

- а) при визнанні його банкрутом;
- б) якщо протягом одного місяця підприємство не погасило визнані ним претензійні вимоги;
- в) якщо за рішенням суду будуть визнані недійсними установчі документи і рішення про створення підприємства;
- г) якщо його борги перевищують вартість активів;
- д) якщо його занесене в реєстр неплатоспроможних підприємств.

86. Уразі банкрутства підприємства при задоволенні претензій кредиторів в першу чергу відшкодовуються...

- а) вимоги по платежах до бюджету;
- б) вимоги кредиторів, забезпечені заставою;
- в) витрати, пов'язані з провадженням справи про банкрутство в арбітражному суді;
- г) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;
- д) зобов'язання перед працівниками підприємства-банкрута